

Reindriftnytt Boazodoallo·odđasat

UTGITT SIDEN 1967

**Beitekrisen 2020 – den mest utfordrende vinteren på lang tid
Reindrift og samlet belastning
i Ildgruben distrikt
Optisk lengdemåling – hva er det og hvorfor brukes det?**

Leder	side 3	
Beitekrisen 2020	side 4	
Nytt i reindrifftsavtalen	side 12	
Tap av tamrein til rovvilt	side 14	
Tilskudd til reindrifftsanlegg	side 17	
Reindrift og samlet belastning i Ildgruben reinbeitedistrikt	side 18	
Informasjon om distriktstilskudd	side 24	
Optisk lengdemåling – hva er det og hvorfor brukes det?	side 26	
Tradisjonell slakting av tamrein med krumkniv	side 27	
Retningslinjer for mekling	side 29	
Nye roller i LMD	side 35	

boazodoallo-oddasat : reindrifftsnytt 1:2020

Ansvarlig utgiver:
Landbruksdirektoratet/
Eanandoallo-direktoráhtta
Besøksadr.: Løkkeveien 111, 9510 Alta

Avdeling reindrift
Telefon 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no
www.landbruksdirektoratet.no

Grafisk produksjon:
Fagtrykk Idé as,
Telefon 78 44 68 00
post@fagtrykkide.no

Foto: Torbjørn Tandberg

En uvanlig vinter og vår

Det er hevet over enhver tvil at denne vinteren og våren har vært utfordrende for mange i det ganske land. For reindriftnæringa har det vært snakket om tre kriser, den tøffe vinteren med låste beiter, korona og nå rovviltutfordringer.

Tidlig denne sesongen fikk vi de første meldinger om vanskelig beiteforhold. I slutten av januar slo beredskapsutvalget i Finnmark fast at beitekrisa var et faktum. Beitekrisa bredte seg til veldig mange reinbeiteområder. Alle reinbeiteområder i Norge har hatt vanskelige forhold i vinter, Trøndelag er det eneste området der det ikke ble fastslått krise av beredskapsutvalget i dette reinbeiteområdet. I årets reindriftsavtaleforhandlinger ble det satt av midler til krisefondet. Utviklingen av krisa tilsa et behov for langt mer midler, noe som ble bevilget. Landbruks- og matminister Olaug Bollestad har vært på besøk i Troms og Finnmark. Under befaringen fikk hun selv se og høre om de utfordringene næringa har hatt i år. Med seg hadde statsråden ytterligere 10 millioner til håndtering av beitekrisa. Næringa har gitt uttrykk for at bruk av helikoptertransport har vært avgjørende for å få ut nødvendig føremengder til flokkene. Noe som er lett å skjønne når vi ser avstandene det er snakk om. Over tid er det ikke tvil om at også krisas varighet har slitt på utøverne, med ekstra planlegging og gjeting over lang tid. Vi ser at det er lagt ned betydelig innsats fra næringas egne folk for å minimere tap i forbindelse med krisa, og jeg støtter statsrådets utsagn om at det er reieierne som er helten på vidda!

I denne perioden har Landbruksdirektoratet hatt tett dialog med fylkesmannen i alle fylker. Blant annet har det vært ukentlige møter. Vi har utvekslet informasjon om tilstanden i hver region, det har vært nyttig og nødvendig. I ettertid skal vi sammen evaluere vinterens innsats. Sammen skal vi finne ut hva som har fungert og hva som kan forbedres i forbindelse med en slik krise i reindriftnæringa.

Nå får vi tilbakemeldinger om store tap til rovvilt. Selv om beitekrisa er under kontroll nå, så er det mange av dere som har store utfordringer med å holde rovdyr unna reinsdyra. Det er vanskelig. Dere gir også tilbakemelding om stor frustrasjon omkring ordninger med dokumentasjon og saksbehandlingstid. Statsråden har nylig hatt videomøte med Byrkjæ reinbeitedistrikt om denne problematikken. Der fikk vi høre om utfordringene og jeg må bare si at man blir berørt av å høre historiene fra næringas egne folk. Statsråden lovte at hun skal gjøre alt hun kan for å ta dette inn i regjeringen.

Reindriftsavtaleforhandlingene ble avsluttet i februar. Årets avtale har en økning fra i fjor med 13,4 millioner kroner. De direkte tilskuddene til reindriften videreføres. Avsetningen og sats for beregning av produksjonspremien er økt. Avtalepartenes prioriteringer innebærer en styrking av næringens rammevilkår. Landbruksdirektoratet har fått ansvar for flere utredninger og prosjekter, blant annet:

- Utredning av dagens kalveslaktetilskudd og produksjonspremie
- Helsetjeneste for rein
- Kartlegging av bruken av distriktstilskuddet
- Styrking av distrikter i arealsaker

Alle utredningene skal presenteres for avtalepartene i forkant av forhandlingene om Reindriftsavtalen 2021 /2022.

Direktoratet skal også videreutvikle reindriftnæringens arealbrukskart. Vi har i 2019 gjennomført pilotprosjekter for opplæring i ajourhold av arealbrukskartene. Det er også utarbeidet rutinebeskrivelser og veiledningsmaterieell til bruk under opplæring av distriktene. I løpet av høsten 2020 får alle distriktene tilbud om opplæring i ajourhold av kartene. Jeg håper at distriktene prioriterer deltakelse på opplæringen, fordi kvaliteten på arealbrukskartet er avhengig av at næringas egne folk er med og sørger for oppdatering av kartene.

Dersom du ønsker å lese mer om reindrifts-avtalen så finner du informasjon på våre nettsider.

Vi er alle i en spesiell situasjon på grunn av korona. Av den grunn er samlinger og seminarer avlyst. I år vil det kun være få fysiske treff. Vi legger opp at det meste skjer digitalt, enten på epost, telefon eller videomøter. De gangene vi treffes så vil det være tilrettelagt for at tiltakene for å redusere og forhindre spredning av korona, følges av oss alle. Forhåpentligvis så får vi til gode møter på uvanlige måter så lenge vi må forholde oss til de restriksjoner som finnes i samfunnet i dag. Vi jobber for felles beste og dette får vi til slik at utviklingen av vår flotte reindriftnæring ikke stopper opp.

Dersom du lurer på noe, så kan du sjekke ut våre nettsider, www.landbruksdirektoratet.no, send oss en epost eller ring oss.

**Ønsker alle våre lesere en rolig og god sommer.
Med hilsen Liv Berit**

Beitekrisen 2020

En stor del av den samiske reindriftnæringen i Finnmark, Troms og Nordland har vinteren og våren 2020 stått ovenfor en svært krevende beitekrise. Uvanlig mye snø med harde snølag førte tidlig til låste og vanskelige beiteforhold. Forvaltningen av reindriften ble tidlig involvert og med iherdig innsats fra reindriftsutøverne unngikk man et stykke på vei en situasjon som kunne ha blitt katastrofal for store deler av reindriftnæringen.

Av: Majjen Eira

Beitekrisen 2020 regnes som den mest utfordrende vinteren på lang tid. Historiske skriv viser til at vi må helt tilbake til 1917 for å finne tilsvarende kriseår i reindriften. Vintrene 1968, 1997 og 2017 blir også nevnt, men ifølge reindriften kan ikke de måles med 2020 når det gjelder omfanget av krisen. Etter krisevinteren 2017 ble det gjennomført tiltak som skal støtte reindriften for å unngå en beitekrise og redusere konsekvensene dersom en krise oppstår. I Reindriftsavtalen 2018/2019 ble det etablert et eget kriseberedskapsfond.

Det ble samtidig fastslått at det skulle opprettes kriseberedskapsutvalg i hvert reinbeiteområde. Landbruksdirektoratet og Fylkesmennene har samarbeidet om arbeidet som ble iverksatt denne vinteren og våren for å avhjelpe reindriften i de utfordringene som oppsto. Vi vil her gi ett innblikk i det som skjedde i løpet av vinter og vårmånedene.

Januar – Krevende beiteforhold i indre- Finnmark

I januar mottok Landbruksdirektoratet de første bekymringsmeldingene om krevende beiteforhold i deler av indre-Finnmark. På bakgrunn av bekymringsmeldinger fra reindriften besluttet Fylkesmannen i Troms og Finnmark (FMTF) å foreta en befarings i områdene. FMTF konkluderte med at mye snø og harde snølag gjorde det utfordrende for reinen å finne beite. FMTF aktiverte sitt kriseberedskapsutvalg som hadde første møte 24.januar. Utvalget slo fast at det er beitekrise i deler av Karasjok vest og Kautokeino øst. Det ble rapportert om utfordrende beiteforhold også i Troms og Fylkesmannen var på befarings i reinbeiteområder i Troms i slutten av januar. Senere aktiverte også Fylkesmannen i Nordland sitt kriseberedskapsutvalg.

Beitekrisen oppsto ikke samtidig alle steder. De mest berørte i Finnmark har hatt beitekrise helt siden nyttår pga. islag og låste beiter, mens andre steder har krisen kommet mer

Mai 2020 Helikopterfrakt av fôr.
Foto: Liv Berit Hætta

Tidslinje for beitekrisen 2020:

Januar

10.januar: Flere siidaer rapporterer om krevende beiteforhold
24.januar: Kriseberedskapsutvalget konstaterer beitekrise i deler av indre Finnmark

Februar

18.februar: Beitekrise konstatert også i Nordland og Troms
27.februar: Reindriftsavtalen er inngått: Kriseberedskapsfondet økes med 10. mill. kroner på inneværende avtale.

Mars

13.mars: Første utbetaling fra kriseberedskapsfondet til krisefôr for rein.

gradvis pga. store snømengder. Bekymringsmeldingene ble videreformidlet til statens forhandlingsdelegasjon under de pågående reindriftsforhandlingene.

Når kriseberedskapsutvalget konkluderte med at det forelå beitekrise, så utløste det distriktenes mulighet til å bruke egne oppsparte krisemidler. Etter at distriktenes oppsparte midler var brukt opp, ble det gitt mulighet til å søke om midler fra kriseberedskapsfondet (RUF). For å motta støtte fra fondet er det i regelverket lagt opp til at distriktene skal søke om krisemidler, og fordele dem internt. Distriktene har deretter plikt til å rapportere på bruken av midlene. Fylkesmannen administrerer kriseberedskapsfondet og det er søknader til innkjøp av fôr som ble prioritert.

Februar -midler til kriseberedskap

Kriseberedskapsutvalget hadde møte i Karasjok 5. februar og invitert berørte distrikter og soner. Utvalget utvidet området som er rammet av dårlige reinbeiter og diskuterte tiltak for å gjøre logistikken enklere for utkjøring av kriefôr og hvordan midler som er avsatt til kriseberedskap skal prioriteres. Den største utfordringen for de som er rammet, er å få ut tilstrekkelig fôr til vinterbeitene.

Flere av distriktene som er hardest rammet er langt unna bilvei.

Enkelte distrikter har også begynt å flytte mot høstbeitene, for å ha reinfôr lettere tilgjengelig. Dette gjelder flere reinbeitedistrikt innenfor Øst- og Vest-Finnmark reinbeiteområder. Den største utfordringen er store mengder med snø, og at snøen har lag med sammenpakket snø etter mange vinterstormer. Det er i liten grad nedisede beiter, men mye og hardpakket snø gjør det vanskelig for reinen og komme gjennom til beitene. Næringsmangel medfører at reinen trekker mer, noe som igjen øker energiforbruket hos reinen. Som følge av dette har reingjeterne fått mye ekstra arbeide med å holde flokken samlet for å unngå sammenblandinger mellom vintersidaer.

Det fastslås også at beitekrisen har sin årsak i klimaet og de unormalt store snømengdene som har kommet. Landbruks- og matminister Olaug Bollestad blir orientert om situasjonen og har vært i kontakt med Kriseberedskapsutvalget i Troms og Finnmark.

Kriseberedskapsutvalget i Nordland hadde møte 18. februar. Utvalget slo fast at det er beitekrise i Byrkjje og Ildgruben reinbeitedistrikt. Beitekrisen omfatter indre deler av fylket og i fjellet. Årsaken er langvarig veksling mellom regn og snø, mildvær og frost denne vinteren.

Distriktenes muligheter ved beitekrise:

Distriktet setter av midler til eget kriseberedskapsfond når det søkes om distriktstilskudd. Tilskudd til kriseberedskap gis med 150 prosent av den summen distriktet setter av.

Søke om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap når:

- egne midler ikke rekker til
- distriktet ikke har egne
- kriseberedskapsmidler.

Søknad om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap sendes på eget skjema.

Kriseberedskapsutvalget i Troms og Finnmark hadde møte 19. februar om den krevende beitesituasjonen i Indre Finnmark og utvider kriseområdet. Utvalget arbeidet sammen med reindriften, Fylkesmannen og Landbruksdirektoratet (Ldir) om aktuelle tiltak.

27.februar blir Reindriftsavtalen for 2020/2021 inngått. Gjennom forhandlingene hadde avtalepartene stor oppmerksomhet på beitekrisen som var konstatert i store deler av reindrifts-Norge. Avtalepartene var enige om at dette var en ekstraordinær situasjon, og styrket kriseberedskapsfondet med 10 millioner kroner over gjeldende avtale (2019/2020). Disse midlene skulle gå til innkjøp av fôr.

april

3.april: Helikoptertransport av reinfôr til vinterbeitene er i gang.

4.april: Utbetalt midler til 40 distrikter i Finnmark, Troms og Nordland

7. april: Stortinget følger opp regjeringens forslag og øker kriseberedskapsfondet med 20 mill.

mai

11.mai: Landbruksminister Olaug Bollestad på beitebefaring i Finnmark

12. mai: Regjeringen foreslår en økning av kriseberedskapsfondet med 10. mill. kroner i forbindelse med Revidert Nasjonal Budsjett (RNB) 2020

29.mai: Helikoptertransport fortsatt nødvendig

juni

4.juni:

- Det fores fortsatt i Nordland.
- Siste fôrsekk ble flydd ut i Finnmark.
- Stortinget behandler RNB med forslag om en økning av kriseberedskapsfondet med 10. mill. kroner.

Beregningsmodell

Det ble utviklet beregningsmodell for å sikre en riktig fordeling av midler:

Statens sats på kr. 7,- pr km. for bruk av snøscooter for frakt av krisefor på 800kg per tur. Berørte siidaer ble delt inn i 3 soner etter hvor langt unna bilvei deres vinterbeiteområde lå. Kategoriene var:

- sone 1. 0-20 km,
- sone 2. 20-60 km
- sone 3. over 60 km (en vei).

Reindriftsutøverne ble også bedt om å rapportere på hvor stort tap av beiteland de vurderte var låst i prosenter på henholdsvis 30, 50, 70, og 100 %. I vurderingen av støtte ble det lagt til grunn 2 kr per rein per dag i førstøtte i 30 dager. En siida med behov for 50% støtte fikk da 1kr per rein i 30 dager.

Grunnet støtte gjennom Reindriftsavtalen og utviklingen av beitekrisen har Ldir, FM sammen med beredskapsutvalgene utviklet en beregningsmodell med retningslinjer for fordeling av midlene i kriseberedskapsfondet. Det ble utarbeidet en beregningsmodell

for å estimere behovet for krisefor og transport for frakt av for ut til reinflokkene. Direktoratet baserte seg først på erfaringstall fra reineiere og FM på hvor stort det daglige behovet var for krisefor pr rein.

Mars- Første utbetaling fra kriseberedskapsfondet

Kriseberedskapsutvalget i Troms og Finnmark hadde møte igjen 6. mars. Det ble slått fast beitekrise i alle vinterbeiteområdene i Vest-Finnmark. I Øst-Finnmark er det også store utfordringer på beitenene (med unntak av Rákkonjárga og Østre Sør-Varanger). I Troms reinbeiteområde foreligger beitekrise på Ringvassøy, Rebbenesøya, Kvaløya, Nord Senja, Mauken/ Tromsdalen, Hjertind og Gielas. I Nordland reinbeiteområde er det fortsatt tre distrikter som har beitekrise; Børgefjell, Ildgruben og Saltfjellet. Balvatn i Nordland og Luru i Nord-Trøndelag har en krevende beitesituasjon, men det er ikke slått fast beitekrise her. Fylkesmannen i Nordland og Trøndelag følger situasjonen tett. Det er nå nærmere 160 000 dyr innenfor det samiske reinbeiteområde som er rammet av beitekrisen.

Fredag 13. mars utbetalte Landbruksdirektoratet 2 millioner kroner fra kriseberedskapsfondet. Midlene ble utbetalt til de siidane som har påbegynt nødvendige tiltak for å avverge store tap av

rein i kriseperioden. Framover vil Landbruksdirektoratet fortløpende utbetale midler til kriseberedskap etter søknader som er kommet inn og behandlet av Fylkesmannen.

Landbruks- og matminister Olaug Bollestad følger beitesituasjonen fortløpende og vurderer behovet for eventuelt ytterligere tiltak. Landbruksdirektoratet har ukentlige statusmøter med fylkesmennene om beitesituasjonen, for å få en jevnlig oppdatering på utviklingen og omfanget av beitekrisen, oppklare uklarheter omkring den ekstraordinære behandlingen av søknader om krisemidler, samt for å samordne informasjonsflyt ut til næringen og media.

I mars ble det avholdt to ekstraordinære møter om beitekrisen mellom LMD og NRL (avtalepartene) etter avslutningen av reindriftsforhandlingene, hvor Ldir spilte inn status og behov for ekstraordinære midler til LMD i forkant. Resultatet var at det ble bevilget mer midler til beitekrisen på gitte vilkår. Avtalepartene ble enige om å dekke ca. 50 prosent av det reelle behovet for krisefor og en andel til transport. Avtalepartene forutsatte at næringen selv skulle bidra med det resterende som en egenandel under krisen.

For å få en bedre og mer differensiert vurdering av beitekrisen tok Fm utgangspunkt i beregningsmodellen

Kriseberedskapsutvalg

Kriseberedskapsutvalget opprettes i hvert reinbeiteområde. Hensikten er å forebygge og håndtere en eventuell beitekrise. Utvalget skal bidra til at Reindriftsmyndighetene, Mattilsynet og reindriften er samordnet, og at de gjennom kunnskapsutveksling og bruk av tilgjengelige virkemidler enten får avverget eller redusert konsekvensene av en beitekrise. Kriseberedskapsutvalget består av tre medlemmer med representanter fra fylkesmannen, Mattilsynet

og reinbeiteområdet. Fylkesmannens representant leder utvalget. Norske reindriftsamers landsforbund (NRL) oppnevner representant fra reinbeiteområdet. Kriseberedskapsutvalget skal kunne gi faglige råd og være i stand til å vurdere hva som er en krise, samt gi en anbefaling om hvilke tiltak som bør igangsettes i ulike situasjoner. Det vil være sentralt å avdekke hvilke tiltak som kan avverge eller redusere omfanget av krisen.

og utarbeidet en oversikt over hvor mye reindriften trengte av midler.

FM ba reindrifts-utøverne om en rapportering på hvor stort tap av beiteland de vurderte var låst i prosenter på henholdsvis 30, 50 og 70%. For eksempel dersom en siida rapporterte at 50% av beiteareal var borte grunnet beitekrise så ble det vurdert at de hadde behov for å 50% foring. I vurderingen av støtte ble det lagt til grunn 2 kr per rein per dag i støtte i 30 dager. En siida med behov for 50% støtte fikk da 1kr per rein i 30 dager. FMTF startet å undersøke muligheten for helikoptertransporten av krisefôr til siidaene som er rammet.

Korona – en ekstra utfordring og belastning

Koronakrisen i Norge gjorde seg gjeldene fra midten av mars. Reindriftsutøveren, som er primærprodusent ble definert som å ha

samfunnskritisk arbeid. Grunnet krevende beiteforhold i reindriften ble situasjonen ekstra vanskelig på grunn av koronakrisen. Reindriftsutøverne måtte forholde seg til håndtering av smittereduserende tiltak. Blant annet skulle skilling av rein begrenses i størst mulig grad, gjeterhyttene skulle kun brukes av de aktive reindriftsutøverne. I denne tiden med beitekrise hvor reindriften hadde behov for ekstrabistand i form av gjeting og transporthjelp så gjorde restriksjonen det muligens litt mer utfordrende å motta hjelp, det antas at dette kan ha ført til at arbeidstrykket ble ansett som ennå større.

April – reinfôr flys ut

Fredag 3.april startet helikoptertransport av fôr til siidaer som er lengst unna bilvei og som har størst forbehold. Helikoptertransporten er organisert av FMTF. Ldir hadde

per 4.april utbetalt 10,5 millioner kr til kriseføring av rein og til transport av fôr. Midler er utbetalt til nærmere 40 distrikter i Troms og Finnmark og Nordland. Etter at utbetalingene var gjennomført gjensto det om lag 1 mill. kroner på krisoberedskapsfondet.

Regjeringen foreslo å bevilge ytterligere 20 mill. kroner til krisen. Felleskjøpet rapporterte om at de har økt produksjonen av reinfôr slik at de kan dekke behovet til distriktene. Reinfôret transporteres både med bil og båt til Finnmark, slik at forsyningen er sikret selv om E6 inn til Finnmark har vært mye stengt på grunn av mye uvær.

Regjeringens forslag om å bevilge ytterligere 20 mill. kroner mer til krisefôr for rein, ble vedtatt av Stortinget tirsdag 7. april. Dette betydde at det fortsatt var midler til å avhjelpe utøverne og legge til

*Mai 2020 Bollestad fører rein på vidda.
Foto: Liv Berit Hætta*

rette for god dyrevelferd og framtidig produksjon.

LMD og NRL hadde møte om beitekrise 17. april. Der besluttet avtalepartene å videreføre satsene for støtte til kriseføring og delvis kompensasjon for transport av fôr inn til reinflokkene. Helikoptertransport ble besluttet videreført.

Siste uka i april var Landbruksdirektoratet på befaring i områdene rundt Kautokeino og møtte utøvere, Fylkesmannen og helikopterselskapet som bidro med frakt av reinfôr. Store snømengder, harde snølag og lave temperaturer gjorde at det fortsatt var krevende beiteforhold for reinen i Troms og Finnmark og Nordland.

Langs kysten hadde det begynt å smelte, men oppe i høyden var det ingen tegn til bedring i beiteforholdene. De fleste reinflokkene er nå på tur til kalvingsområdene og sommerbeite, der det fortsatt er mye snø. Landbruksdirektoratet så at det fortsatt var en veldig krevende tid for reindriften, og beitekrise gjør det ekstra utfordrende med flytting og kalving.

Totalt er det innvilget 30 mill. kr til kriseføring og helikopterfrakt av fôrsekker.

Mai – fortsatt midler til kriseføring

Den første uka i mai foretok Landbruksdirektoratet ny utbetaling på om lag 5 millioner kroner i støtte til kriseføring av rein i Nordland, Troms og Finnmark reinbeiteområde. Det var fortsatt mye snø og skare på beitene. Det har vært lave temperaturer i starten av mai, noe som gjorde at smeltingen gikk sakte. Behovet for kriseføring av rein var fortsatt nødvendig. Ldir oppfordret distrikter som fortsatt hadde behov for kriseføring om å søke midler.

Det var hittil flydd ut 624 tonn med reinfôr til kriserammet rein i Finnmark. Det var fortsatt behov for å få ut mer reinfôr og helikopterfrakten av fôrsekker pågikk fortsatt.

Mai 2020 Rein i Bongosiida. Foto: Liv Berit Hætta

Fra bekymringsmeldinger til utbetaling fra krisefond

- 1)** Reindriften rapporterer om dårlige beiteforhold til fylkesmannen.
 - 2)** Fylkesmannen samler inn opplysninger for å avgjøre om det foreligger beitekrise.
 - 3)** Kriseberedskapsutvalget informeres og slår fast om det foreligger beitekrise.
 - 4)** Utvalget vurderer beiteforhold, is og snømengde. Utvalget kan brukes som veiledere i situasjoner med beitekrise.
 - 5)** Fylkesmannen melder fra til distriktene om at de kan bruke eget krisebereidskapsfond. Dersom distriktets fond er brukt opp, så avgjør Fylkesmannen søknader om ekstraordinære midler.
 - 6)** Fylkesmannen må få bekreftet fra Landbruksdirektoratet at det finnes midler.
- For mer informasjon se forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag, kapittel 2 Bruk av krisebereidskapsfondet.**

Statsråden på befaring i Finnmark

Landbruks- og matminister Olaug Bollestad var mandag 11. mai i Alta og la fram regjeringens forslag om å bevilge ytterligere 10 millioner kroner til beitekrisen som har rammet reindriften i Nordland, Troms

og Finnmark. Den samla støtten til håndteringen av beitekrisen i 2020 blir med dette 42,7 mill. kr. I tillegg var reinbeitedistriktene egne krisebereidskapsfond der de hadde satt av midler fra distriktstilskuddet på vel 7 mill. kroner ved inngangen til beitekrisen.

Kriseberedskapsfond

Etter krisevinteren 2017 ble det gjennomført tiltak som skal støtte reindriften for å unngå en beitekrise og redusere konsekvensene dersom en krise oppstår. I Reindriftsavtalen 2018/2019 ble det etablert et eget kriseberedskapsfond, som en del av Reindriften utviklingsfond (RUF). Formålet med kriseberedskapsfondet er å forhindre omfattende tap av rein eller andre store dyrevelferdsmessige utfordringer ved beitekriser, der reinbeitedistriktets eller tamreinlagets

eget kriseberedskapsfond ikke er tilstrekkelig til gjennomføring av nødvendige tiltak. Fylkesmannen administrerer ordningen, men skal innhente uttalelse fra kriseberedskapsutvalget før vedtak treffes. I tillegg har reinbeitedistriktene egne kriseberedskapsfond der de setter av midler fra distriktstilskuddet. Reinbeitedistrikter og tamreinlag kan sende søknad om midler fra kriseberedskapsfondet når egne oppsparte midler er oppbrukt.

I Alta fikk statsråden orientering fra Ldir og FMTF om håndteringen av beitekrise. Det var spesielt helikopterfrakten av fôr som var i fokus.

Statsråden var også på beitebefaring og hadde møter med ulike reindriftsaktører. Etter orienteringen i Alta gikk turen videre til fjells for å besøke Bongo siida, tilhørende reinbeitedistrikt 40 Orda. Siidaen er en av de som ble først rammet av beitekrise, og måtte tidlig flytte ut fra vinterbeitene inne ved finske grensen.

Reindriftsutøverne fortalte om krisa og hvordan de har håndtert denne. Det har vært en tung vinter, og utøverne poengterte at midler til tilleggsfôring og transport har vært av avgjørende betydning for dem og dyrene. Statsråden skulle også besøke Utsisiida på Sennalandet, men grunnet uvær på vidda måtte møtet tas over telefon.

– Statens oppgave er å hjelpe reiene i beitekrise, som er den verste på mange år. Det er reiene som er heltene på vidda. Det er de som har lagt ned ett stort ekstraarbeid for at dyra skal ha det så godt som råd er. Det har blitt transportert ut fôr, og gjort mye for å holde flokkene samlet. Situasjonen ble ekstra vanskelig på grunn av koronakrisa.

Fra regjeringens side har vi god og konstruktiv dialog med Norske Reindrifsamers Landsforbund, Landbruksdirektoratet, Fylkesmannen, Sametinget og lokalsamfunnet. Alle har gjort sitt for å komme gjennom denne krisa. Det setter vi stor pris på, seier landbruks- og matminister Olaug Bollestad.

NRL og LMD valgte å fortsette med å prioritere tilskudd til kjøp av fôr og helikopterfrakt i Troms og Finnmark. Siidaer som er hardest rammet, og som opererer i særlig utsatte og vanskelige områder ble prioritert.

Det ble rapportert om fortsatt vinterlige forhold på vidda i Finnmark 28.mai og FMTF organiserer fortsatt helikoptertransport av reinfôr. Behovet for helikoptertransport av reinfôr var ikke like stor, men muligheten var der fortsatt.

Fylkesmennene i Troms, Nordland og Trøndelag rapporterte om fortsatt dårlige beiteforhold som har ført til at rein trekker inn på innmark som har ført til økte konflikter med grunneiere. Mange av de berørte distriktene i krise forer fortsatt i slutten av mai. Ldir behandler tilskuddsøknader for Nordland, Troms og Finnmark.

Sametinget og FEFO bevilger midler

Sametinget og Finnmarkseiendommen ønsket også bidra med midler til reindrifskrisen. I ett ekstraordinært styremøte 6.april vedtok Finnmarkseiendommen å bevilge to millioner kroner som Fylkesmannen i Troms og Finnmark (FMTF) skulle bruke til å avhjelpe beitesituasjonen i reindriften i Finnmark. Midlene skulle brukes til nødvendige tiltak som ikke dekkes av statlige støtteordninger til siidaer/distrikt i Finnmark. Den 7. mai innvilget Sametingsrådet NRL et tilskudd på kr. 1 275 000 til kriseforebyggende tiltak i reindriften. Ordningen ble forvaltet av fylkesmennene. Store deler av disse midlene gikk til frakting av reinflokker fra vinterbeitene til sommerbeitene.

Juni – Beitekrisen er over

Siste forsekk ble flydd ut 4.juni. FMTF sier de har mottatt noen få søknader om krisemidler i juni. Fylkesmannen i Nordland rapporterer om at det fortsatt er fire distrikter som forer rein, og de anslår en bedring av beitene i løpet av 7-10 dager.

Oppsummert har krisen berørt 420 siidaandeler og 165.000 rein. FMTF planlegger å gjennomføre beitebefaring med helikopter i løpet av juni. Etter planen skal det befares i beiteområdene i Kautokeino og Karasjok vest.

Hensikten er å få kartlagt kadavre, levende dyr som er igjen i vinterbeite-områdene og avfall som er blitt igjen etter foring. Alle søknader om tilskudd er ferdigbehandlet.

Evaluering

Utover høsten vil det bli aktuelt å foreta en evaluering av krisehåndteringen, der Landbruksdirektoratet, Fylkesmenn, LMD, NRL og næringa blir involvert. Under en pågående krise er det alltid vanskelig å få en god oversikt over omfang og alvorlighetsgrad av krisen. En evaluering vil kunne avdekke hva som har blitt gjort bra og hva som eventuelt kan gjøres bedre. Fylkesmannen i Troms og Finnmark og Landbruksdirektoratet vil allerede før sommeren starte opp en internevaluering av krisehåndteringen.

Vedtatte bevilgninger og disponible midler 2020

Vedtatte bevilgninger 2020*	Kroner
Helikoptertransport	16 388 233
Dekning av reieneernes kostnader ifm. møter i beredskapsutvalg	150 000
Transport av fôr Røde Kors	130 000
Polmak/Varanger	1 888 564
Karasjok	6 449 125
Vest-Finnmark	13 830 521
Troms	961 645
Nordland	1 096 838
Totalt	40 894 926

*Vedtatte bevilgninger per 10.06.2020.

Disponible midler 2020	Kroner
Saldo per 31.12.2019	1 686 646
Reindriftsavtalen 2020/2021, Prop. 117 S (2018-2019)	1 000 000
Bruk av egenkapital RUF, Prop. 99 S (2019-2020)*	10 000 000
Tilleggsbevilgning Prop. 73 S (2019-2020)	20 000 000
Tilleggsbevilgning Prop. 117 S (2019-2020)*	10 000 000
Totalt	42 686 646

*Forventes behandlet i Stortinget i slutten av juni 2020.

NRL leder om krisen 2020 – den verste siden 1960-tallet

I forbindelse med beitekriseartikkelen har direktoratet tatt en prat med NRL lederen Ellinor Jåma for å høre litt om hvordan reindrifta har opplevd vinteren og våren.

Ellinor Jåma. Foto: NRL

Ellinor Jåma kan fortelle om en hektisk og vanskelig vinter og vår

I tillegg til beitekrise, fikk vi også koronakrisen. Så har vi også en rov-dyrkrise som eskalerer spesielt på våren.

Vi har opplevd flere kriser før, senest i 2017. Vi hadde også en stor krise på slutten av 90 tallet, men krisen i år sammenlignes med en krise næringen hadde på slutten av 60 tallet, sier Jåma. Videre forteller Jåma at det som har vært kritisk nå er at det har vært så mye snø og at rein ikke har hatt tilgang til naturlig beite. Det har ført til at mange har måttet tilleggsfôre og i perioder heltidsfôre. Det i seg selv er utfordrende fordi rein ikke er vant til fôring. Det skal en del kunnskap til for å kunne fôre også. I tillegg har de økonomiske bekymringene tynget reieneerne veldig.

Med så mye uforutsette utgifter denne krisen har medført gjør det et stort innhogg i reieneernes økonomi.

Det har vært dårlige beiteforhold i hele reindrifts-Norge. I deler av sørsamisk område har de aller fleste

klart seg gjennom vinteren uten tilleggsfôring til tross for særdeles vanskelige beiteforhold.

Hvordan har NRL arbeidet med krisehåndteringen som oppsto denne vinteren?

NRL har hatt en svært sentral rolle i denne krisehåndteringen forteller Jåma. Vi fikk bekymringsmeldinger allerede før jul, og utover i januar. Dette ble derfor et svært sentralt tema under årets forhandlinger. Noe som også gjorde at vi fikk utløst 10 millioner, men med mulighet for nye forhandlinger om det skulle være behov for det. NRL har hatt mer eller mindre daglig kontakt med reieneere, fylkesmenn og departement. Ut fra de bekymringer som næringen har meldt inn har vi også hatt dialog med kommuner, stortingspolitikere, Sametinget, NAV, SANKS, Røde Kors, Felleskjøpet, Mattilsynet for å nevne noe.

Vi har prøvd å finne løsninger på flere områder for å hjelpe reineierne. Dyrevelferden og tilgang til fôr har vært førsteprioritet. Men vi har også prioritert å avhjelpe på det menneskelige plan. På mine år som leder har jeg aldri opplevd en sånn pågang fra reineiere som ringer for å dele sine personlige bekymringer. Det har vært det mest utfordrende å håndtere, samtidig som jeg er svært takknemlig for at de tør å ta kontakt og være så åpen om sine tanker og følelser. Det var også bakgrunnen for at vi fikk SANKS (Samisk nasjonal kompetanstjeneste - psykisk helsevern og rus) til å opprette en krisetelefon for reindrifta. Så fikk vi koronakrisen, som reineierne også ble svært bekymret for. Og her måtte vi også ha flere runder med departementet for å finne løsninger som var tilpasset reindrifta ut ifra de tiltak som kom fra regjeringen.

Hvordan synes næringen krisehandlingen har vært?

Næringen var svært frustrert i begynnelsen over det de opplevde som en sendrektighet fra Fylkesmann og direktorat i forbindelse med søknader og utbetalinger, sier Jåma. Og det har jeg forståelse for og det gikk for tregt. Samtidig har jeg en forståelse for at dette har vært krevende for Fylkesmann også. For heldigvis er det ikke beitekrisehandling vi har

førstehåndskunnskap om, så dette har vært en ny øvelse for alle. Etter krisen i 2017, så fikk NRL gjennomslag for å etablere kriserådskapsutvalg i reindrifta. De er også helt ny, og begynte ikke å virke i sitt arbeid før nå i 2020, så de fikk jo denne krisen kastet i fanget nesten før de har kommet i gang i utvalgene.

Vi konkluderte tidlig med at det skal gjøres en grundig evaluering av alle sider ved årets krise slik at vi kan lage en god beredskapsplan og et godt utgangspunkt for at kriserådskapsutvalgene skal fungere godt, men også for at vi skal være mer forberedt på å håndtere både små og store kriser i framtiden. Vi har gjort oss mange erfaringen i løpet av vinteren og tar med oss det inn i dette arbeidet. Men jevnt over opplever vi at reineierne er svært takknemlig for den innsats og den jobben som NRL har gjort. Jeg har fått mange meldinger og telefoner fra reineiere med positive tilbakemeldinger og det setter vi stor pris på. For ofte tar folk kontakt når de er misfornøyde, da er det ekstra hyggelig når folk tar kontakt når de er fornøyde.

Er det noe spesielt NRL vil trekke frem i forbindelse med de tiltak som ble gjort?

Vi hadde aldri klart å komme oss gjennom denne våren uten det gode samarbeidet vi har hatt med næringen først og fremst, og ikke

minst den innsatsen reineierne selv har gjort i deg daglige arbeidet på fjellet. Jeg er stolt og imponert over måten mange har håndtert dette på, for det er krevende på mange måter når en står i en krise. Jeg er også veldig fornøyd med det samarbeidet vi har hatt med Fylkesmann i Troms og Finnmark ved Sunna Pentha og Landbruksdepartementet ved Morten Floor. Vi har hatt utallige telefonsamtaler og mailkorrespondanser for å finne både penger og løsninger på de utfordringer som dukket opp underveis. Dette har ikke vært noen enkel jobb for de heller.

Jeg opplever at de virkelig har stått på for å finne kjøpe og gode løsninger både praktisk og økonomisk. Vi hadde f. Eks aldri klart å få en så rask og effektiv avklaring for helikoptertransport. Når vi konkluderte med å bruke helikopter, tok det bare noen timer før de var i gang. Dette har vært en kostbar affære, men det har vært til stor hjelp og reindriftsutøverne har vært veldig fornøyd med dette tiltaket. Så jeg vil si at summen av det vi har fått til er et godt samarbeid fra mange hold. Så NRL er veldig takknemlig for alle som har stilt opp for å hjelpe, både fra næringen selv, myndigheter, men også andre privat personer fra hele landet som har tatt kontakt for både å tilby hjelp, men også vise sin sympati.

Notis:

Tilskudd til siidaandeler utbetales i juni

På bakgrunn av beitekrisen vinteren og våren 2020, vil Fylkesmannen og Landbruksdirektoratet prioritere tilskuddsbehandlingen. De første vedtakene om tilskudd legges til utbetaling fredag 12. juni. Deretter utbetales det tilskudd hver fredag. – Beitekrisen har rammet reineierne hardt. Vi ønsker derfor å prioritere tilskuddsbehandlingen slik at reineierne så raskt som mulig får utbetalt tilskuddene sine, sier Liv Berit Hætta, direktør i Avdeling reindrift i Landbruksdirektoratet.

Nytt i reindrifftsavtalen for 2020/2021

Landbruks- og matdepartementet og Norske reindrifftsamers landsforbund (NRL) ble den 27. februar enige om en reindrifftsavtale for 2020/2021. Den inngåtte avtalen har en ramme på 149,5 mill. kroner. Dette er en økning på 13,4 mill. kroner fra inneværende avtale. Av økningen er 3,2 mill. kroner øremerket til tiltak for reineiere som er utestengt fra vinterbeiter i Sverige som følge av at en konvensjon om grenseoverskridende beite mellom Norge og Sverige ikke er på plass.

Av: Elena Guttormsen

Landbruks- og matminister Olaug Bollestad sier følgende om den nye reindrifftsavtalen:

«Jeg er fornøyd med at vi nå har blitt enige med Norske Reindrifftsamers Landsforbund om en avtale for 2020/2021. Totalt sett er dette en god avtale, som viderefører den innretningen vi har hatt tidligere. Avtalen styrker de som har reindrift som hovednæring».

I reindrifftsavtalen 2020/2021 er det gjort noen endringer fra avtalen 2019/2020.

Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

Avtalepartene ble enige om å øke satsen for produksjonspremie fra 34 til 36 prosent. For øvrig blir gjeldende regelverk og satser videreført.

Distriktstilskuddet – ny ordning knyttet til avvikling av ferie og fritid

Avtalepartene ble enige om økning av distriktstilskuddet med 4,4 mill. kroner. Formålet med økningen er å tilrettelegge slik at reindrifftsutøvere som har reindrift som hovednæring kan få dekket sine utgifter til en avløser i forbindelse med avvikling av ferie og fritid. Dette gjøres ved at tilskuddet per siidaandel økes fra 12 000 kroner til 22 500 kroner, og for siidaandeler i reinbeitedistrikt 16 i Øst-Finnmark økes tilskuddet fra 18 500 til 29 000 per siidaandel.

Lærings- og omsorgsbaserte tjenester

Avtalepartene ble enige om å styrke ordningen med tilskudd til lærings- og omsorgsbaserte tjenester for å videreføre mulighetene for reineiere til å få tilskudd til utviklingsprosjekter for tilleggs-

næringer. Avsetning til lærings- og omsorgsbaserte tjenester økes fra fjorårets avsetning på 2,5 mill. kroner til 3,5 mill. kroner.

Kriseberedskap

Håndtering av beitekrisen 2020
Vinteren/våren 2020 konkluderte kriseberedskapsutvalgene at det oppstod alvorlig beitekrise i store deler av Finnmark og i deler av Troms og Nordland. Under forhandlinger av reindrifftsavtalen 2020/2021 ble det klart at verken distriktenes egne avsetninger til kriseberedskap eller det avsatte kriseberedskapsfondet over RUF var tilstrekkelige til å håndtere krisen. I den forbindelse ble avtalepartene enige om å øke kriseberedskapsfondet til 12,7 mill. kroner. Den ekstra avsetningen på 10 mill. kroner skulle hovedsakelig brukes til innkjøp av fôr, og distriktene kunne få støtte på inntil 2 kroner per rein i vårflokk per døgn for

den perioden som var definert som beitekrise. I mai 2020 ble det bevilget ytterligere 10 mill. kroner til å håndtere beitekrisen. Landbruks- og matminister Olaug Bollestad uttalte følgende om bevilgningen av midlene for å håndtere beitekrisen 2020:

«Jeg har fulgt utviklingen i beitesituasjonen i reindrifts-områdene tett, og jeg er glad for at vi nå umiddelbart kan bistå de reineierne som nå står oppe i en svært vanskelig situasjon».

Kriseberedskap for 2020/2021

For reindriftsavtalen 2020/2021 er avtalepartene enige om avsetning på 3 mill. kroner til kriseberedskap. Dette er en økning på 2 mill. kroner fra forrige avtaleår.

Fagbrevordningen

Avtalepartene ble enige om å øke avsetning til fagbrevordningen i reindrift fra 2,5 til 3 mill. kroner for å øke antall lærlingplasser. Avtalepartene ble videre enige om å videreføre prioriteringen av kvinner blant kommende lærlinger og instruktører og sikre en geografisk spredt fordeling av lærlingene.

Pramming av rein

Avtalepartene ble enige om å avsette 4,5 mill. kroner til pramming av rein. I reindriftsavtalen 2019/2020 ble avtalepartene enige om at transport av rein mellom årstidsbeiter i utgangspunktet ikke skal dekkes over reindriftsavtalen. NRL vil kartlegge behovet for infrastruktur i samarbeid med distriktene for å utrede muligheter for alternativ transport for fremtiden,

samt mulig ny organisering av prammetjenesten. Resultater fra kartleggingen og forslag til løsning blir presentert for avtalepartene under oppstartsmøtet i desember 2020.

I tillegg til endringer i forskjellige ordninger over reindriftsavtalen ble avtalepartene enige om at Landbruksdirektoratet skal foreta utredninger.

Utredning av dagens kalveslakte-tilskudd og produksjonspremie.

Ut over endring i satsene er det blitt gjort få justeringer i gjeldende ordningen siden de ble innført, samtidig som siidaandelens kostnader har økt betydelig de siste årene. Direktoratet skal foreta en utredning av årsaker til de økte kostnader og komme med forslag om hvordan kostnadene kan reduseres. Direktoratet skal arbeide i nær kontakt med en referansegruppe bestående av fire personer, der to oppnevnes av LMD og to av NRL. I tillegg skal Økonomisk utvalg foreta en analyse av siidaandelens kostnader og peke på særlige kostnadsdrivere i reindriften.

Helsetjeneste for rein

Direktoratet skal utrede behovet for en helsetjeneste for rein, hvordan den eventuelt kan utformes, og om det er mulig å samarbeide med Sverige og Finland om en slik tjeneste. Landbruksdirektoratet skal under utredningen samarbeide med en referansegruppe bestående av avtalepartene, Animalia, Mattilsynet og Veterinærinstituttet.

Kartlegging av bruken av distriktstilskuddet

Direktoratet skal kartlegge hvilke tiltak som inngår i distriktstilskuddet, hvilke forpliktelser distriktene har etter tilskuddet og hvordan tilskuddet blir brukt av distriktene.

Styrking av distriktene i arealsaker

Direktoratet skal avklare hvordan distriktene kan styrkes slik at de best kan ivareta egne interesser i arealsaker. Direktoratet skal også vurdere om det er mulig å kjøpe plankonsulenttjenester som kan bistå reinbeitedistriktene i arealsaker, og hvilken effekt dette kan ha.

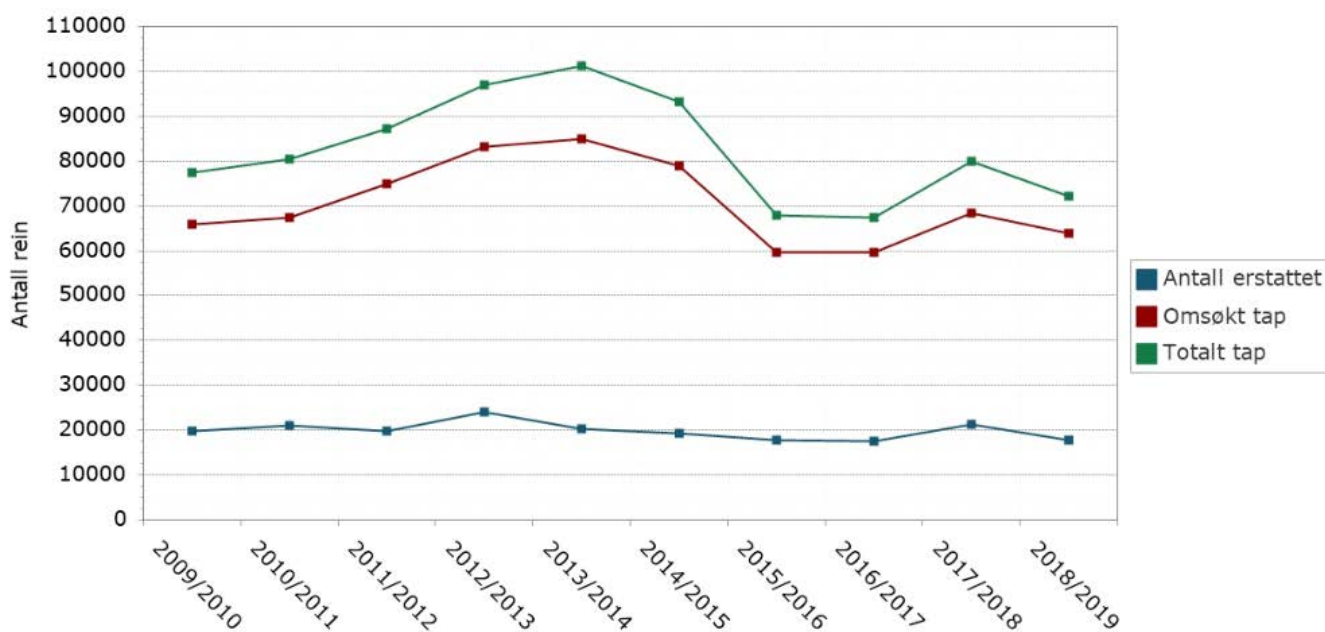
Skatter og avgifter

Skatter og avgifter er ikke en del av rammen for reindriftsavtalen, men i forbindelse med forhandlingene signaliserte finansministeren at reindriftsfradraget vil bli hevet til samme nivå som jordbruksfradraget fra 2021. I tillegg vil regjeringen vurdere å fremme forslag om å endre eiendomsskatteloven i løpet av 2020, slik at reindriften kan gis samme fritak for eiendomsskatt som jordbruket og skogbruket, jf. eiendomsskatteloven § 5h.

Landbruksdirektoratet vil informere om alle endringer i forskriftene til reindriftsavtalen på: www.landbruksdirektoratet.no fra 1. juli 2020.

Tap av tamrein til rovvilt

NIBIO har gjennom en årrekke arbeidet med temaet tap av beitedyr (sau og rein) til rovvilt i utmark. I denne artikkelen har vi en gjennomgang av utfordringene de beitebaserte næringene har i dag med hensyn på rovdyrproblematikk.

Tapsutvikling gjennom tiårsperioden 2009/2010 til 2018/19 blant reineiere som søkte erstatning for rovvilddrept rein (kilde: rovbases.no).

Av: Inger Hansen, Svein Morten Eilerstsen og Erlend Winje
- NIBIO-norsk institutt for bioøkonomi

Tapsomfang

Tap av tamrein omsøkt som rovvilddrept har gått kraftig ned siden 2013/14 og ligger nå på ca. 65 000 rein. Antall erstattede rein var i reindriftsåret 2018/2019 i underkant av 18 000 rein. Av disse ble 29 % erstattet som gaupedrepte, 31 % som jervedrepte og 34 % som kongeørndrepte (www.rovbases.no).

Under 5 % av dyrene som erstattes er dokumentert eller sannsynliggjort drept av rovvilt. Resten av erstatningen er basert på skjønns-utøvelse av Fylkesmannen etter innhenting av tilleggsopplysninger fra reindriftsforvaltning og Statens Naturoppsyn.

Predasjon som tapsårsak

Resultater fra tapsundersøkelser viser at det er store variasjoner i tap til fredet rovvilt mellom år, når på året tapene skjer og mht. geografi, slik at resultatene vanskelig kan generaliseres. Bakenforliggende forhold som flokkstruktur og klimatiske forhold er viktige for å forstå det totale bildet. I Norge har det vært stor diskusjon mellom næring, forskere og forvaltning knyttet til predasjon som additivt tap (kommer i tillegg til annen dødelighet) eller kompensatorisk tap (dyret ville omkommet av andre tapsårsaker uansett). Diskusjonen knytter seg også til andre forhold, bl.a. hvor godt ynglende individer av rovvilt gjenspeiler den totale bestanden og hvor store tap hvert enkelt rovdyr påfører reindriftnæringen.

Predasjonsstudier viser at predasjonstakten (dvs. antall byttedyr per rovdyrindivid over en viss tidsenhet) er atskillig høyere for gaupe enn for jerv. Gjennomsnittlig predasjonstakt på rein blant radiomerkede gauper er høyest om sommeren, og er lavere i Nord-Trøndelag (3,5 rein per måned) sammenliknet med Nordland (6,2) og Troms/Finnmark (5,6). Også predasjonstakten til jerv på rein er høyest om sommeren, og den er høyere i Troms/Finnmark (2,5 rein per måned) enn i Trøndelag (1,4).

En svensk studie viser at en bjørn som opptrer i kalvingslandet for rein i gjennomsnitt tar 11 kalver i løpet av en kalvings sesong. Tallene er fra samebyer i Norrland, hvor reinen kalver i skogen og der kalvene er tilgjengelige for bjørnepredasjon hele kalvingsperioden.

Det er viktig å poengtere at variasjonen i predasjonstakt mellom rovviltindivider er høy. Enkelte distrikter kan bli belastet med rovdyrindivider som har langt høyere predasjonstakt enn gjennomsnittet.

Soneforvaltning

Den norske rovviltpolitikken har en todelt målsetting om å sikre både levedyktige rovviltbestander og bærekraftige beitenæringer. Disse målene skal oppnås gjennom en geografisk differensiert rovdyrforvaltning. Halvparten av området der det drives samisk reindrift ligger innenfor forvaltningsområdene for rovvilt, og det er betydelig geografisk sammenfall mellom forvaltningsområdene for rovvilt og områder som reinen utnytter når den er på det mest sårbare. Dette gjelder vårbeitene i kalvingstiden og vinterbeitene som benyttes når førtilgangen er på det laveste. En målsetting om å ha levedyktige bestander av våre rovviltarter, gjør det umulig å se for seg en reindriftnæring uten tap av dyr til rovvilt.

Analyser viser at det er omtrent like store tap av tamrein til rovdyr utenfor forvaltningsområdene som innenfor. Rovdyrtap henger sammen med avstanden til forvaltningsområdene. Jo større avstand, desto mindre tap. Ser vi på tapet utenfor forvaltningsområdene for rovdyr, finner vi at det aller meste av tapene skjer i en randsone på 30 km ut fra rovdyrsonene. I flere reinbeiteområder vil en 30 km randsone bety at det aller meste av beitearealet berøres.

Uttak av rovvilt

Uttak av rovvilt ved kvotejakt, lisensfelling og/eller skadefelling anses av mange i reindriftnæringa som det mest effektive skadeforebyggende tiltaket. Den årlige kvotejakta på gaupe regulerer bestanden av gaupe effektivt. Lisensfelling

skal være hovedvirkemiddelet også i bestandsreguleringen av jerv, slik at ekstraordinære uttak av ynglelokaliteter eller felling fra helikopter kan reduseres til et minimum. Det er et faktum at dette tiltaket ikke fungerer tilfredsstillende i mange områder, fordi man ikke klarer å ta ut jervekvoten. En rekke tilpasninger til regelverket er foreslått for å bedre effektiviteten i lisensjakta, bl.a. bruk av kunstig lys på jerveåter og elektronisk tilsyn med jervebåsene.

Effekten av skadefelling vil i stor grad avhenge av hvor uttaket skjer i forhold til hoved utbredelsen av rovviltbestanden. I områder med sammenhengende, reproduserende bestander av jerv eller gaupe, er den lokale effekten av skadeuttak på tap av rein (og sau) kortvarig, da ledige revir svært raskt blir fylt opp av nye individer. Det samme er vist for bjørn. I slike områder er det størrelsen på de vedtatte regionale bestandsmålene som vil være bestemmende for nivået på reintapene. Her vil uttak av jerv og gaupe kunne redusere tapet av rein (og sau) på regionalt nivå, kun hvis de totale rovdyrbestandene i forvaltningsregionen går ned.

Utenfor områder med sammenhengende, reproduserende bestander av rovdyr, derimot, vil den tapsreducerende effekten av et skadeuttak lokalt være betydelig større. Her kan uttak av jerv eller gaupe på, eller i nærheten av drept rein være effektivt, selektivt og etisk forsvarlig, så fremt fellingsforsøket skjer raskt etter at reinen er drept. Da er sjansen for å skyte hunngauper med avkom, eller en annen jerv enn den som faktisk har gjort skade, minimal.

Forebyggende tiltak

Det er en utfordring å finne fram til effektive, skadeforebyggende tiltak i reindriften fordi reinen er eksponert for rovvilt året rundt og beveger seg over store arealer.

Fôring av rein har økt i omfang de senere årene og er nå det tiltaket som gis mest forebyggende tilskuddsmidler, deretter følger intensiv gjeting og flytting av rein til beiter som er mindre rovdyrutsatt.

Intensiv gjeting

Reinen er ekstra utsatt for predasjon under og like etter kalving. Intensiv gjeting av- og tilsyn med simlene i denne perioden kan skremme/forstyrre rovviltet og dermed redusere tapet av nyfødte kalver. Flokken bør gjetes hele eller store deler av døgnet. Både snøskuter og firehjuling kan benyttes til dette arbeidet, avhengig av snøforholdene. Intensiv gjeting utenom kalvingstida, eventuelt i kombinasjon med samling av flokken i gjerde, iverksettes periodevis som forebyggende tiltak i spesielt rovdyrutsatte områder. Så langt vi kjenner til, finnes det ikke dokumentasjon på den skadeforebyggende effekten av dette tiltaket.

Kalving i gjerde

Kalving i gjerde krever en relativt stor arbeidsinnsats som må vurderes opp mot den forebyggende effekten tiltaket har. Tiltaket inkluderer tilleggsfôring, oppsett og vedlikehold av gjerde og tilsyn med flokken under kalvinga. For å hindre at beitet i gjerdet blir nedbeitet og at man gradvis ødelegger beiteforholdene for framtida, anbefales det at man årevis ruller mellom flere kalvingsgjerder. For å hindre bakterieoppblomstring er det viktig å opprettholde god hygiene på fôringsplassen. Det refereres til opptil 20 % reduksjon i tap i enkelte flokker. Tiltaket sies imidlertid ikke å ha tapsreducerende effekt overfor kongeørn og anbefales heller ikke i flokker på over 700 dyr.

Tilleggsfôring av rein

Tilleggsfôring av rein kan, i tillegg til perioder med vanskelige beiteforhold, benyttes i områder med store tap til rovvilt om vinteren og/eller på våren for å holde reinen

Tilleggsfôring av rein (foto: Svein Morten Eilertsen/NIBIO).

mer samlet og lette oversikten over dyrene. Det er viktig at reineiere har kompetanse om reinens krav til tilleggsfôr. Dårlig hygiene, feilgjæret tilleggsfôr, eller fôr med lav fordøyelighet/feil nærings sammensetning kan føre til at reinen blir syk eller dør. Videre er det fare for innvollsparasitter når reinen samler seg tett på fôringsplassen.

Flytting av rein

Målet med å flytte flokken er å skille rein fra rovvilt i kritiske perioder eller å flytte reinen til mindre rovviltbelastede områder for lengre perioder. Dette kan innebære transport med båt eller bil til utradisjonelle beiteområder som f.eks. øyer eller områder som kanskje kvalitativt

er dårligere reinbeiter, men med mindre rovvilttetthet. Flytting av reinflokken som midlertidig tiltak er i hovedsak benyttet i Nordland og Nord-Trøndelag.

Utprøving av klaver

Et prosjekt med halsklaver på reinkalver, i regi av NIBIO, har gitt lovende resultater. Klavene er en fysisk hindring mot rovviltangrep, spesielt fra gaupe. Slike klaver er også benyttet på lam. Ingen kalver med klaver ble tatt av rovvilt i 2019, mens det i resten av reinflokken var ni prosent kalvetap. Forskere skal i år utstyre alle reinkalvene i flokken med klaver og er spente på resultatet. Dette er et enkelt, lavkost-tiltak og hvis klavene kan bidra til at tapene går ned, er det verd å prøve.

Se: <https://www.nrk.no/tromsog-finnmark/forskere-haper-klaver-av-plast-kan-beskytte-rein-mot-rovdyr-som-orn-og-gaupe-1.15023174>.

For referanser og mer informasjon, se NIBIO RAPPORT 5(174) 2019, kapittel 2. Lenke: <https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2644088>

Tilskudd til reindriftsanlegg

I forskrift for reindriftens utviklingsfond kapittel 3 finner du regler for behandling av søknader om tilskudd til reindriftsanlegg.

Av: Maria Ae Solvang

Hva kan dere søke om tilskudd til?
Følgende tiltak kan det ytes tilskudd til

- oppføring av nye reindriftsanlegg
- utvidelse eller større ombygging av eksisterende reindriftsanlegg
- endring av eksisterende reindriftsanlegg som er nødvendig for bruk og avlesning av elektroniske individmerker
- rivning av reindriftsanlegg hvis eier- eller ansvarsforholdet er ukjent.

Tilskudd innvilges bare til anlegg der bygging ikke har startet før søknad er sendt inn til direktoratet. Det kan heller ikke innvilges tilskudd for vedlikehold av reindriftsanlegget eller kostnader til flyttbare og midlertidige gjerder og anlegg.

Skal dere bygge et nytt reindriftsanlegg?

Dersom søknaden gjelder et nytt reindriftsanlegg, må dere ha oppføringstillatelse fra Landbruks- og matdepartementet. Søknaden kan ikke behandles uten oppføringstillatelsen.

Hvem kan få tilskudd?

Både siidaandeler, siidaer og reinbeitedistrikter kan søke om tilskudd til reindriftsanlegg. For å få innvilget søknad om tilskudd må anlegget være beskrevet i godkjente bruksregler og utarbeidede distriktsplaner.

Siidaandeler som søker må oppfylle vilkårene for å få tilskudd for siidaandeler og tamreinlag jf. forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag.

Reinbeitedistrikter og tamreinlag må oppfylle vilkårene for å få tilskudd til distrikter og tamreinlag, jf. forskrift om tilskudd til distrikter og tamreinlag.

Din søknad skal inneholde oversikt over spesifiserte kostnader, en finansieringsplan og tegning av anlegget.

Skal dere bygge for over kr 150 000?

Det er særlige bestemmelser ved finansiering av anlegg over kr 150 000. Årsaken er at tilskuddets størrelse skal tilsvare det rimeligste tilbudet markedet har.

Dersom reindriftsanlegget har en søknadssum på over 150 000 kroner må det også dokumenteres at søker har sendt ut tilbudsforespørsel til minst 3 tilbydere. Dette kan dokumenteres ved å legge ved e-post/brev som ble sendt til de forskjellige tilbyderne.

Send din søknad inn tidlig

For å sikre svar på din søknad, er det viktig at søknaden sendes inn så tidlig som mulig. Dersom du sender inn søknad tett opp til oppstart av byggingen, er det mulig at dere ikke får dekket utgiftene før året etter. For å sikre deg svar, så oppfordrer vi deg som søker til å sende inn søknad om tilskudd så tidlig som mulig.

Behandling hos direktoratet

Saksbehandlingstiden kan variere avhengig av hvor stor sakspågang som foreligger på det aktuelle tidspunktet.

Hvis dere har søkt om tilskudd på 200 000 eller mindre, blir søknaden behandlet av direktoratet etter delegasjon. I slike saker vil saksbehandlingen normalt ta kortere tid enn hvis saken må behandles av styret for Reindriftens Utviklingsfond (RUF-styret).

Behandling i RUF-styret

Hvis søknadsbeløpet overstiger 200 000 kroner, skal søknaden behandles av RUF-styret. Styret møtes etter behov, vanligvis ca. 4 møter i året. Søknader for styret kan derfor ta lengre tid å få ferdigbehandlet.

Båatsoe jìh tjåenghkies deadtove, Ildgruben sijte

Dej minngemes jaepiej stuerebe fokuse sjìdteme guktie ovmesse darjomh jìh sturremh bovtsen gåatomedajvine tjåanghkan bovtsen areaale-åtnoem baajnehtieh. Dìhte akte darjome maahta onne vååjnedh, men gaajkhk darjomi jìh sturremi gaavhtan tjåanghkan, bovtse maahta baajedh årrodh vihkeles gåatomedajvh nuhtjedh. Prosjektesne «*Reindrif og samlet belastning, Ildgruben reinbeitedistrikt*» (Båatsoe jìh tjåenghkies deadtove, Ildgruben sijte) maam Båatsoen evtiedimmiefoente (BEF) lea meatan orreme finansieradidh, libie pryöveme dagkerh tjåenghkies effekth vuesiehtidh. Daennie tjaalegisnie bijjeguvviem vedtebe guktie båatsoesijte biejjieladtje barkosne tjuara sov barkoem dovne båeries jìh urrebe darjomi mietie sjiehtedidh, lissine sturremi mietie almetji darjoemijstie. Båatsoeburrieh Ildgruben sijtesne lea eadtjohkelaakan meatan orreme abpe projekteboelhken.

Tjælije Svein Morten Eilertsen, NIBIO

Ildgruben sijte lea noerhtemes båatsoesijte åarjelsaemien dajvesne. Sijten jarngje lea dajvesne Tverrvatnet lihke Raanen tjælteltn sisnjemes bielesne. Lissine dajvh nuhtjeh Hemnesen jìh Aarborten tjæltine. Sijte abpe jaepien åtnasåvva, jìh dan åvteste ij leah vihties raasth jaepieboelhki ovmesse gåatomedajvi gaskem.

Eevre 1960-låhkoen mænngan Ildgruben sijte lea stoerre jìh vihkeles gåatomedajvh dasseme (vielie goh 60 km²) deepmesjimmien mænngan jaevrijste Stoerre Akersvatnet, Kallvatnet, Tverrvatnet, Gressvatnet, Kjennsvatnet jìh Stormålsvatnet. Gåatomelaantesne mij tjætsien nualan båateme lij stoerre kraesieplueviah vualadahkine

daej jaevrieh bijre, mah dovne lin iemie suehpedslaanth jìh vihkeles gåatomedajvh giesietjaktjen jìh tjaktjedaelvien. Tjætsiefaamoebigkemi gaavhtan aaltoe tjuerieh bijjebasse rahtjedh suehpeden. Akte negatijve konsekvensen daestie lea aaltoeh vielie bårranieh jìh dellie stuerebe vaahra juvrh dejtie håasoeh. Akte ryøkteth illedahke areaaleteehpemistie mah daejstie bigkemijstie båateme, lea såekieboelte bijjene vaeresne (350 - 600 mmb.) lea ahkedh vihkielåbpoe sjìdteme goh gåatomedajvh Ildgruben sijtesne.

Tjætsiefaamoebigkemen sjiekenisnie, aaj 100 m geajnoeh bigkesovvin dajvesne. Gellieh daejstie geajnojste leah gåatomedajvine sisnie, mah

bigkemen åvtelen lin joekoen geerve jaksedh, jìh bovtse meehti gåatoemidie nuhtjedh, mahte bielesen stirrelgåetedh. Tseegkeldahkegeajnoeh leah ræhpas gaajhkesidie jìh darjomh geajnoej lihke stoerre sturremh bovtse vedtieh. Mænngan tseegkeldahkegeajnoeh bigkesovvin, dellie aelhkebe sjìdte hæhtjoeh dajvesne bigkedh, jìh 1960-70 jaepiej ræjeste jìh jaepietjuetie målsomen raajan ållesth 12 hæhtjoedajvh dajvesne leah tseegkesovveme (Rasch 2017). Hæhtjoedajvine ållesth 763 hæhtjoesijjeh jìh hæhtjoedajvi stoeredahke lea ållesth 25 km² (Rasch 2017), jìh leah åajvahkommes såekievuemesne vaerien vöoste mah leah vihkeles gåatomedajvh bovtse.

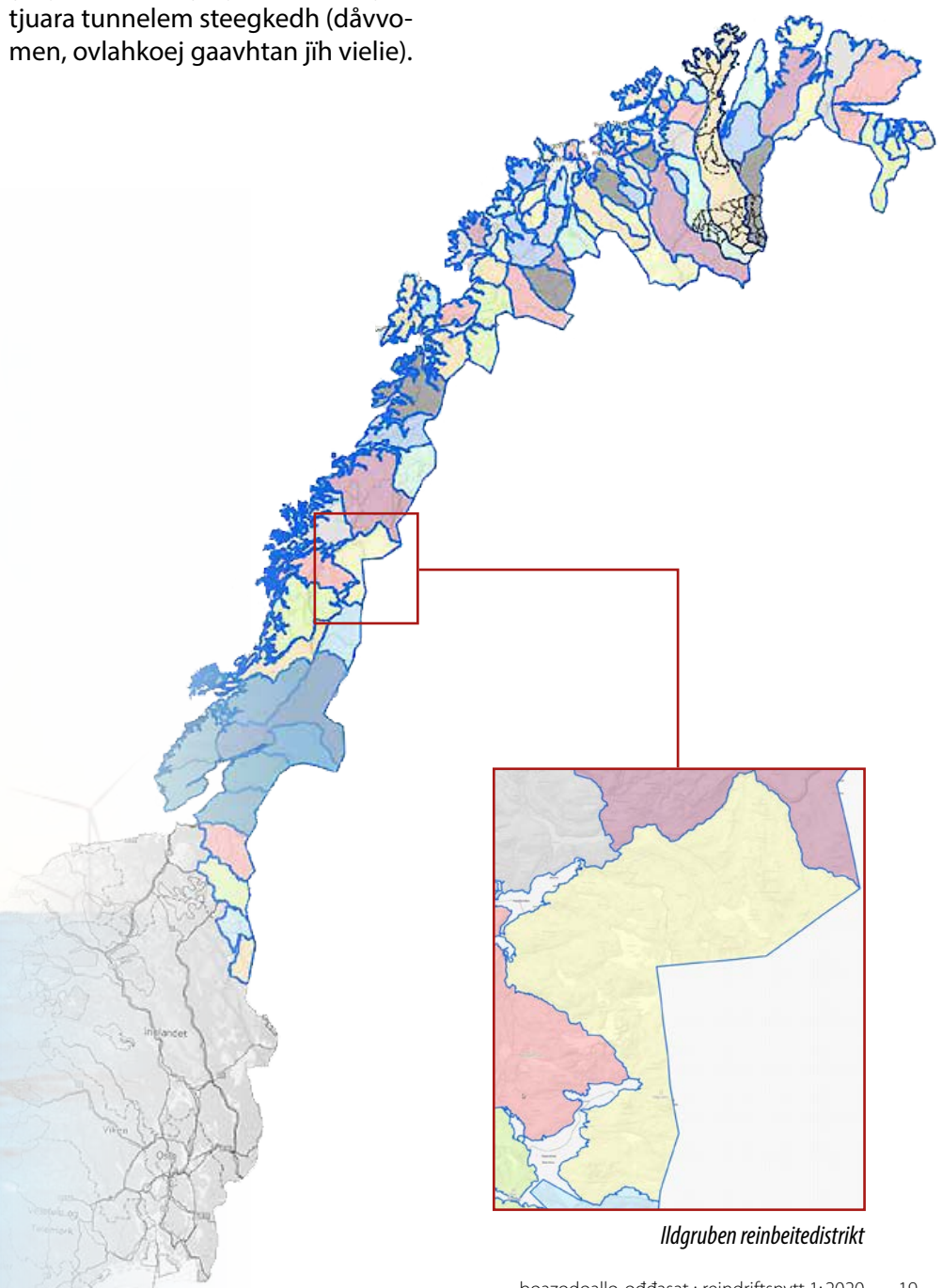
Vindmøller Foto: Bjørnar Strøm-Hågensen

Joekoen darjomh hæhtjoej lihkebisnie mah bovtsem sturrieh. Aerpieviekien mietie hæhtjoej annetji åtnasovvin giesege, gosse rieksegh jih smaavevjrj vjirin tjaktjege jih dagke påaski. Dan åvteste lij naa joeleds hæhtjoe-sijjine stoerre bieline jaepeste. Doh minngemes jaepieh standaarde hæhtjojne ahkedh buerebe sjidteme. Gellie hæhtjoej ellies isoleradimmiem åådtjeme jih aaj straejmiem, tjaetsiem jih gaskeviermiem hæhtjoej sijse åådtjeme. Destie åtnoe jorkesamme, jih ij vielie hæhtjojde ajve naan gille biejjieh jaepien nuhtjh, men abpe jaepien. Jih dan åvteste bovtse stirrelgåata abpe båatsoejaepien tjirrh daejnie dajvine.

Lissine tseegkeldahkegeajnojde, Europegeajnoe 12 (E12) jåhta Måehveste, loksese ryöktesth båatsoesijten tjirrh jih Sveerjese. E12 orrestamme sjidti 1990-låhkoen. Valkese lea iktemearan læssanamme E12-geajnoen mietie orrestimmien mænngan. Daate lea leevles valkese mij vaaroeh foeresje Europepe jih Europepe, jih joekoen hielji stoerre valkese voenges almetjijstie mah hæhtjosne minnieh Sveerjesne, jallh dejnie luvlege bieline Raanen tjielteste. Gaskem jeatjah dihte orre hæhtjoedajve 112 hæhtjoejgumie E12-geajnoen lihke Umbuktesne (eevre Sveerjen raasten åvtelen) jih Mogressvaeresne (stööremes hæhtjoedajve) 233 hæhtjoejgumie. Lissine aktegshæhtjoej E12-geajnoen mietie Måehvien luvhtie Umbuktan gåajkoe.

2006 raajan E12 Umkarden bijjelen juhti .Umkarden bijjelen joekoen vihkeles rahtjeme jih juhtemegeajnoeh bovtse, jih valkese E12 mietie bovtsem sturri gosse edtji geajnoem jallh Umkardet aalkesth vaesedh. Umkardtunnele gaervies sjidti 2006 jih valkese dan åvteste Umkardeste gaarvani. Gosse soejkesjin tunnelem bigkedh, dellie latjkoe båatsoesijtine lij geajnoem Umkarden bijjelen bååstede eatnamasse jarkelidh. Destie sijhti vaenebh sturremh sjidtedh bovtse mij edtji juhteme- jih rahtjemegeajnojde nuhtjedh. Dan mænngan tjielte daam råajvarimmiem siessesalleme dan åvteste nåhtoem vuajna dam båeries geajnoem lissiegeajnoe utnedh jis tjuara tunnelem steegkedh (dåvvo-men, ovlahkoej gaavhtan jih vielie).

Illedahke 14 jaepieh mænngan lea dihte båeries geajnoe annje lea Umkarden bijjelen. Geajnoe daamtaj åtnasåvva eejehtimmesne, mestie stoerre sturremh sjædta bovtse. Lissine daate dellie aaj Noerhte-Nöörjen stööremes tuvretjoejkemegaajtjeme (Blåvegen) ryöktesth båatsoesijten tjirrh jåhta, Umbuktan luvhtie, Umkarden bijjelen jih Måehvien gåajkoe, siejhmemes laavadahken paalmeajlegen åvtelen. Aarebi tjielte laategem darjoeji gosse «*biejje eelki baahkedidh*» goevten minngiegietjeste jih åvtese. Dan bijre seamadamme båatsoesijtine.

Ildgruben reinbeitedistrikt

Jaepien 2016 Raanen tjielte aktem bāeries laategemaasjinam doeki liehties dīsse mij lea tjaadtjoethæjja Umbukta vaeriestāaposne. Dīhte sijhti laategh darjodh Umskarden bijjelen dehtie raejeste lopme bāata tjaktjege jih abpe daelviem. Bāatsoe idtji bievnesh āadtjoeh daej soejkesji bijre. Daan laategen mietie tjoekedh (bīenjine jallh bīenjehth) lij sijhteme joekoen stoerre sturremh jih skaarah vedtedh bovtsen areaaleātnose. Bāatsoesijte dan āvteste vōōjni lij daerpies daam laategevuejemem nihtedh. Tjaalegi gaavhtan voenges plaeresne, bāatsoe nāake sālajem/ gāvloem āadtjoeki, dan āvteste laategevuejemem nyōjhki goske bovtsen lij dajvem vaaseme (tsiengelen galhkuvisnie). Tjaalegh medijisnie aaj joekoen gellie lahtesh vedtin sosijaale medijinie. Doh jeanatjom-mesh dejstie lin nāake bāatsoe.

Bāatsoesijtese daate haestemh vadta. Uvtemes vihkeles siebriedahkeperspektijvesne, lissie vuekieh stīeresne utnedh mejtie maahta nuhtjedh gosse tunnele steegkesāvva. Mubpelen, eejeh-timmiedarjomh leah vihkeles almetjehealsoeperspektijvesne. Gāabpatjahkh maehtieh stoerre gāvloedāeriesmoerh bāatsoe sjugniedidh gosse sijhtieh geajnoem jarkelidh bāāstede eatnamasse. Stoerre pedagogeles haesteme siejhme almetjh goerkelidh sturremh darjoemijstie ālkone eatnamisnie Umskarden bijjelen lea maahteme skaarine orreme bovtsen areaaleātnose boelhken golken – goevten.

Ildgruben sijte buerkeste dej leah stoerre dāeriesmoerh sturremigujmie bovtsen areaaleātnose gosse almetjh edtjeh tjahki jallatjommesen nille minnedh abpe jaepien. Jienebh aktōōrh tuvreulmieh faalehtieh sijten raasten sisnjelen, daamtaj aalnadahki mietie jih tjahki jallatjommesen nille.

Daah tuvrefaalenassh jijtsh web-sæjrojde biejesuvvieh, jih aaj dejtie sosijaale medijinie āehpiedahta. Sāemies daejstie aktōōrijste eah bāatsoem gaskesadth āvtelen tuvreulmide veeljeh, jih dan āvteste sijte ij naan nuepiem utnieh darjoemidie stuvredh vihkeles gāatome-dajvi jih suehpedslaanti ālkoli.

Goh buerkiestimmie bijjielisnie vuesehte, gellie jih stoerre darjomh bāatsoesijten dajvesne. Darjomh mah leah ektiedamme dejtie, stoerre sturremh sjugniedieh, jih destie aaj gaertjiedimmieh bovtsen areaaleātnose. Lissine Ildgruben sijte ij vielie gāatomereaktam Sveerjesne utnieh. Bāatsoegāatomekonvensjovne jaepeste 1972 bāatsoesijtese reaktam vedti gāatoemasse Sveerjesne. Bāatsoesijte daam reaktam nuhtji boelhken 1985 – 2005 jih daelvielaante lij joekoen vihkeles sijtese. Dan āvteste rāāresjimmieh orre konvensjovnen bijre eah leah illesovveme, reaktasiehkies raastendāaresth bāatsoe ij leah tjielke orreme 2005 raejeste, gosse dīhte konvensjovne mij lij faamosne nāhki (Ravna 2010), jih sijte ij leah maahteme dejtie vyōrtegs daelviiegāatomelaantide nuhtjedh Sveerjesne dan mænngan. Klijan gaavhtan mij lea jarke-limmesne jih bāatsoesijten lihkesvoeten gaavhtan mearoegaadtan, vearelde lea lātnoehtamme gaskem daamtaj tjuatsaldahke jih boelhkh leamkadahkine jih ebrine. Daate giēngeles, leevles lopmem vadta jih/jallh tsieviem man tjirrh bovtsen ij buektehth kroehkedh. Lissine sijten lea gierhkieh mah tjovkh āadtjoeh fierhten jaepien (iemie 2-3 tjovkebiesieh fierhten jaepien) jih rāate, jih dan āvteste joekoen stoerre tehpemh bovtsese. Lissine gierkehtse aaj jijnjem bovtsen vaalta. Kombinasjovnen gaavhtan klijmajarkelimmijste jih juvrijste sijte lea tjoereme bovtsen biepmehdidh stoerre bielieh daelveste doh minngemes jaepieh, juktie hoksedh bovtsen bierkene.

Goh mijjeh vuejnebe dehtie buerkiestimmie bijjielisnie dellie Ildgruben sijten āllesth guhkies deadtove joekoen stoerre. Lissine sijte stoerre sturremh bovtsese dāājroe dan āvteste darjomh goh vijreme jih tjoekemetuvrh tjahki jallatjommesen nille leah joekoen lyjhkedihks sjidteme almetjidie stoerre bielie daelveste. Daelie tōōllemeraasten bijjelen bāateme jih fierhte orre darjome/sturremebiehkies sæjhta joekoen negatijve konsekvensh utnedh sijtese. Mijjeh vuejnebe sijte minngie-effektugujmie tjabremine deepmesjimmijste mejtie gaskoeh evteben jaepie-tjuetien tjirrehti. Gosse edtja tjāenghkies effekth/kumulatijve effekth vuarjasjidh konsekvenssalkentimmiej sjiekenisnie, tjuaara aaj histovrijes darjomh gāatome-dajvine krōōhkestidh. byōroe dam daajroem gaajhkesidie biēljelidh mah sāemies darjomem soejkesjeminie gāatomelaantesne.

Lidteratuvre

Rasch, C.A. (2017). *Samlet belastning og Reindrift - En studie av effekter av utbygging i Ildgruben reinbeitedistrikt*. Maasterrelaavenjasse. NMBU.

Ravna, Ø. (2010). *Lappekodisillen av 1751 og dens rettslige betydning i dag*. Lov og Rett, 49:7, 392– 406.

Prosjekte «Reindrift og samlet belastning – Ildgruben reinbeitedistrikt» lea bieliefinansieradamme Bāatsoen evtiedimmiefoenteste, jih NIBIO lea prosjektem stuvreme.

Daate laavenjostoeprojektime orreme Ildgruben sijtine, UiO:ine jih NMBU:ine. NVE, Statskraft, Statsskog jih Statnett aaj prosjektem finansieradamme.

Reindrift og samlet belastning, Ildgruben reinbeitedistrikt

De siste årene har det blitt økt fokus på hvordan ulike inngrep og forstyrrelser i reinens beiteområder fører til akkumulerte virkninger (sumvirkninger) på reinens arealbruk. Det enkelte inngrepet kan virke beskjedent, men summen av alle inngrepene og forstyrrelselementene kan føre til at reinen unngår å bruke viktige beiteområder. I prosjektet «*Reindrift og samlet belastning, Ildgruben reinbeitedistrikt*» som har vært delfinansiert av Reindriften utviklingsfond (RUF) har vi forsøkt å vise slike sumvirkninger. I denne artikkelen gis en oversikt over hvordan reinbeitedistriktet i den daglige driften må forholde seg til både gamle og nyere inngrep i tillegg til forstyrrelser fra menneskelig aktivitet. Reindriftutøverne i Ildgruben reinbeitedistrikt har bidratt aktivt gjennom hele prosjektperioden.

Av Svein Morten Eilertsen, NIBIO

Ildgruben reinbeitedistrikt er det nordligste reinbeite-distriktet i sørsamisk område. Navet i distriktet ligger i området ved Tverrvatnet i indre del av Rana kommune. I tillegg disponerer de områder i Hemnes og Hattfjelldal kommuner. Distriktet brukes som helårsdistrikt, og det er derfor ikke markerte grenser mellom ulike årstidsbeiter.

Helt siden 1960-tallet har Ildgruben reinbeitedistrikt mistet store og viktige beiteområder (over 60 km²) etter oppdemming av Store Akersvatnet, Kallvatnet, Tverrvatnet, Gressvatnet, Kjennsvatnet og Stormålsvatnet. Det neddemte beitelandet bestod bl.a. av store gressmyrer i de lavereliggende områdene rundt disse vannene, som var både naturlige kalvingsområder og viktige beiter senhøst og tidlig vinter. På grunn av vannkraftutbyggingene må simlene trekke høyere til fjells for å kalve. En negativ konsekvens av dette er at simlene blir mer spredt under kalving og dermed mer utsatt for

rovviltangrep. En direkte følge av arealtapet forårsaket av disse utbyggingene er at fjellbjørkeskogen (350-600 moh.) har fått en økende betydning som beiteområder for Ildgruben reinbeitedistrikt.

I forbindelse med vannkraftutbyggingene ble det også bygd rundt 100 km anleggsveier i området. Mange av disse veiene går i reinbeiteområder, som før utbyggingen var svært lite tilgjengelige, og reinen kunne bruke beitemårene så å si uforstyrret. Anleggsveiene er åpne for allmenn ferdsel og aktivitet langs veiene bidrar til omfattende forstyrrelser på reinen. Etter at anleggsveiene ble bygd, ble områdene lettere tilgjengelige for hyttebygging, og fra 1960-70 årene og fram til årtusenskiftet har i alt 12 hyttefelter blitt etablert (Rasch 2017). Hyttefeltene består av 763 hytte-tomter og dekker i alt 25 km² (Rasch 2017), og ligger stort sett i fjellbjørkeskogen som er viktige reinbeiteområder. Det er særlig aktivitet i tilknytning

til hyttene som har forstyrrende virkning på reinen. Tradisjonelt ble hyttene brukt litt om sommeren, i forbindelse med småviltjakt om høsten og kanskje i påsken. Dermed var det stille i hyttefeltene store deler av året. De siste årene har det vært en kontinuerlig oppgradering av hyttestandarden. Mange hytter er blitt fullisolert, fått innlagt strøm, innlagt vann og internett. Dette har ført til endring i bruken fra noen få dager i året til helårsbruk. Dermed blir reinen forstyrret gjennom hele driftsåret i disse områdene.

I tillegg til anleggsveiene går Europavei 12 (E12) fra Mo i Rana, østover rett gjennom reinbeitedistriktet og til Sverige. E12 ble oppgradert på 1990-tallet. Det har vært jevnt økende trafikk langs E12 siden oppgraderingen. Det er tungtrafikk som frakter varer til/fra resten av Europa og svært mye helgetrafikk av helgelendinger som skal dra til/fra hytta i Sverige, eller i de østlige delene av Rana kommune.

Bl.a. ligger det nyetablerte hyttefelt med 112 hytter ved E12 i Umbukta (like før grensa til Sverige) og i Mogressfjellet (det største hyttefeltet) med 233 hytter. I tillegg ligger det enkelthytter langs E12 på hele strekningen Mo i Rana - Umbukta.

Fram til 2006 gikk E12 over Umskardet. Det går svært viktige trekk- og flyttleier for rein over Umskardet, og trafikken langs E12 forstyrret reinen når den skulle passere over, eller på langs av Umskardet. I 2006 ble Umskardtunnelen ferdigstillt og trafikken forsvant dermed fra Umskardet. Da tunnelen ble planlagt bygget, var avtalen med reinbeitedistriktet at veien over Umskardet skulle tilbakeføres til naturen. Dermed ville det blitt mye mindre forstyrrelser for reinen som skulle bruke flytt- og trekkleiene. I ettertid har kommunen trenert dette tiltaket da de ser nytten av å ha den gamle veien tilgjengelig som beredskapsvei dersom tunnelen

må stenge (p.g.a. vedlikehold/ulykker o.l.). Resultatet etter 14 år er at den gamle veien fortsatt ligger over Umskardet. Veien er hyppig brukt til friluftsliv, noe som medfører store forstyrrelser på reinen. I tillegg til dette går Nord-Norges største turrenn på ski (Blåvegen) rett igjennom reinbeitedistriktet fra Umbukta, over Umskardet og til Mo i Rana, vanligvis på lørdag før palmesøndag. Tidligere ble løype-traséen tråkket opp av kommunen

når «*sola begynte å varme*» fra slutten av februar og utover. Dette var avtalt med reinbeitedistriktet. I 2016 solgte imidlertid Rana kommune en gammel tråkkemaskin billig til driver av Umbukta fjellstue. Han ønsket å preparere løyper over Umskardet fra snøen kommer om høsten og hele vinteren. Reindriften ble ikke informert om disse planene. Skigåing (med/uten hund) langs denne traséen ville ført til svært skadelige forstyrrelser på reinens arealbruk. Reinbeitedistriktet så seg derfor nødt til å legge ned forbud mot denne løypekjøringen. På grunn av medieoppslag i lokalavis, fikk reindriften dårlig rykte/omdømme i, fordi de nektet løypekjøring fram til reinen hadde passert gjennom området (slutten av januar). Medieoppslaget førte videre til et betydelig antall innlegg i sosiale medier. De fleste av disse innleggene var negativt ladet i forhold til reindriftnæringen.

For reinbeitedistriktet er dette utfordrende. For det første er det samfunnsmessig viktig med reserve-løsning for situasjoner der tunnelen blir stengt. For det andre er friluftslivsaktiviteter viktige i et folkehelseperspektiv. Begge disse forholdene kan skape store omdømmeproblemer for reindriften når de ønsker veien tilbakeført til naturen. Det er en betydelig pedagogisk utfordring å få allmenheten til å forstå at forstyrrelser fra friluftslivsaktiviteter over Umskardet kan ha svært skadelig

virkning på reinens arealbruk i perioden oktober – februar. Ildgruben reinbeitedistrikt beskriver at det er store problemer med forstyrrelser på reinens arealbruk i forbindelse med toppturer hele året. Det er flere aktører som legger ut turmål innenfor distriktets grenser, ofte langs høydedrag og på fjelltopper. Turforslagene legges ut på egne web-sider, samt presenteres i sosiale medier. En del av disse aktørene kontakter ikke reindriften før turmålene velges og dermed har ikke distriktet mulighet til å styre aktiviteten utenfor viktige sesongbeiter og kalvingsområder.

Som det går fram av gjennomgangen over, er det mange og store areal-inngrep i reinbeitedistriktet. Aktivitet i tilknytning til disse skaper store forstyrrelser, og dermed begrensninger på reinens arealbruk. I tillegg har Ildgruben reinbeitedistrikt ikke lengre beiterett i Sverige. Reinbeitekonvensjonen av 1972 ga reinbeitedistriktet rett til reinbeite i Sverige. Denne retten benyttet reinbeitedistriktet seg av i perioden 1985 – 2005 og vinterbeite var svært viktige for distriktet. På grunn av ufullførte forhandlinger om ny konvensjon har rettstilstanden for grenseoverskridende reindriften vært uavklart siden 2005, da gjeldende konvensjonen utløp (Ravna 2010), og distriktet har ikke kunnet benytte seg av de verdifulle vinterbeite i Sverige siden da.

Vindmøller Foto: Bjørnar Strøm-Hågensen

Pågående klimaendring og reinbeitedistriktets nærhet til kysten, har gjennom de siste vintrene gitt utslag i hyppig vekslning mellom snøvær og perioder med plussgrader og regn. Dette gir dyp, tung snø og/eller islag som reinen ikke klarer å grave seg igjennom. I tillegg har distriktet årvisse yngling av jerv (normalt 2-3 årlige ynglinger) og gaupe, noe som fører til et betydelig tap av rein. I tillegg registres også tap av rein til kongeørn. Kombinasjonen av klimaendringene og rovvilt har ført til at distriktet de siste årene har vært nødt til å føre reinen store deler av vinteren, for å sikre overlevelse av reinen. Som vi ser av gjennomgangen over er den samlede, langvarige belastningen for Ildgruben reinbeitedistrikt svært stor. I tillegg opplever distriktet store forstyrrelser på reinen siden området er populært for aktiviteter som småviltjakt og toppturer på ski gjennom store

delar av vinteren. Tålegrensen for området overskredet og ethvert nytt inngrep/forstyrrelseselement vil ha svært negative konsekvenser for distriktet. Vi ser at distriktet sliter med ettervirkningene etter nedbygginger som ble gjennomført på midten av forrige århundre.

Når man skal vurdere sumvirkninger/kumulative effekter i forbindelse med konsekvensutredninger må man også ta hensyn til historisk inngrep i beitearealene. Denne kunnskapen bør formidles til alle som planlegger inngrep i reinbeiteland.

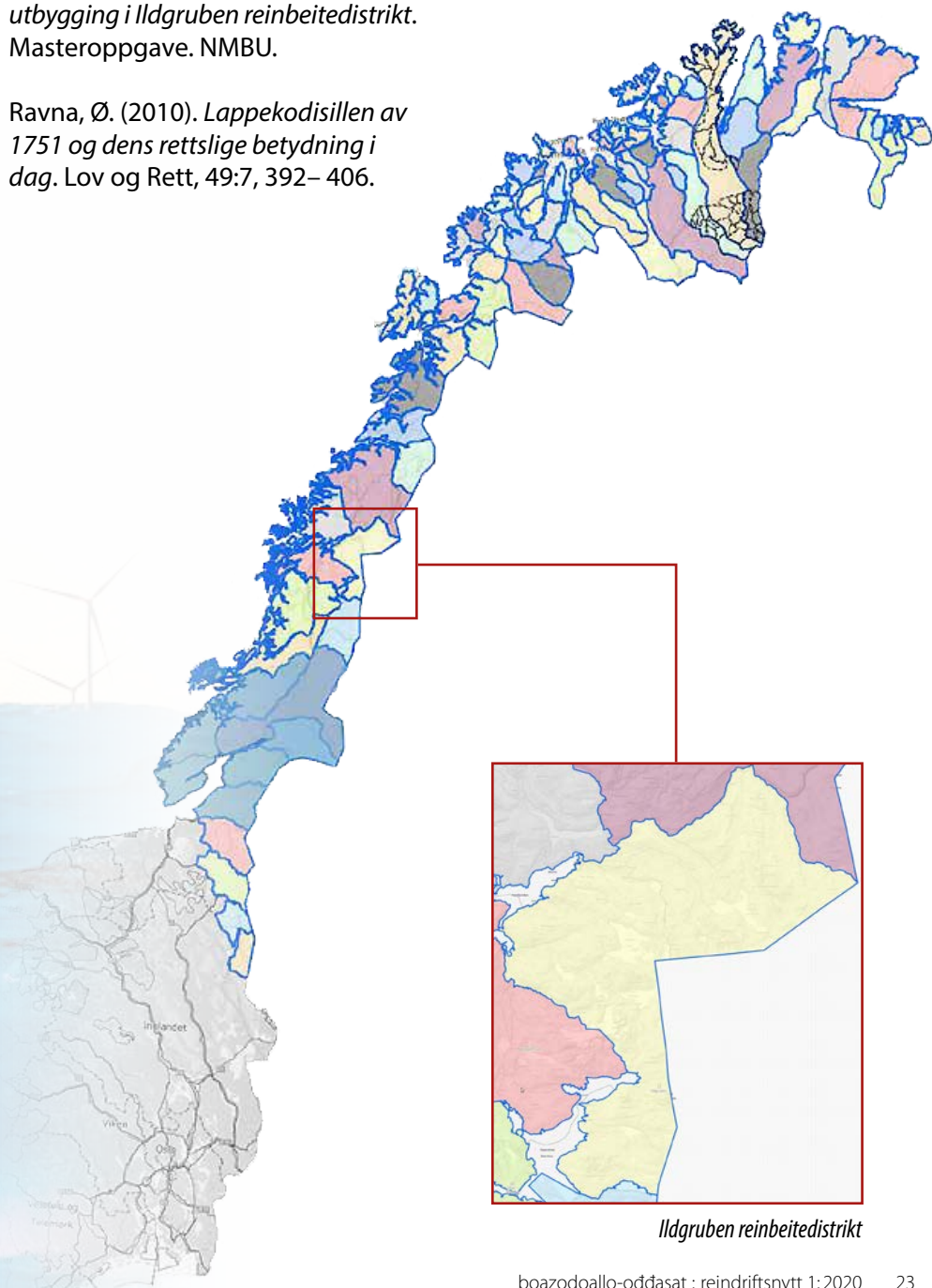
Referert litteratur

Rasch, C.A. (2017). *Samlet belastning og Reindrift - En studie av effekter av utbygging i Ildgruben reinbeitedistrikt*. Masteroppgave. NMBU.

Ravna, Ø. (2010). *Lappekodisillen av 1751 og dens rettslige betydning i dag*. Lov og Rett, 49:7, 392–406.

Prosjektet «Reindrift og samlet belastning – Ildgruben reinbeitedistrikt» er delfinansiert av Reindriften utviklingsfond og har blitt ledet av NIBIO.

Dette har vært et samarbeidsprosjekt med Ildgruben reinbeitedistrikt, UiO og NMBU. Prosjektet har også blitt finansiert av NVE, Statkraft, Statsskog og Statnett.

Ildgruben reinbeitedistrikt

Däärjoe båtsoesijtide jìh bovtsesiebride

Olivia Olaussen

Däärjoen ulmie

Däärjoe edtja viehkiehtidh:

- meatandiedtem lissiehtidh juktie båtsoem nænnoes otnjegasse evtiedidh
- balaansem åadtjodh bovtsetaalen jìh gâatomeareaalen gaskem
- areaalh gorredidh
- lissiehtamme dienestem vedtedh

Däärjoe aaj vâaromem vadta sijten/bovtsesiebrien barkose healsojne/byjresinie/ jearsoevoetine/sæjja-sadtjeöörnegigujmie jìh læjkome aehpieriejriesvoetese.

Båtsoesijth jìh bovtsesiebrieh maehtieh staeries däärjoen bijre syökedh, jeereldihkie däärjoen bijre jìh däärjoen bijre aehpieriejriesvoetese. Staeries jìh jeereldihkie däärjoe Leah reeremasse, soejkesjæmman jìh vierhtiereeremasse.

Guktie däärjoem åadtjode?

Juktie däärjoem åadtjodh sijte/bovtsesiebrieh tjuara däärjoen bijre syökedh sjiere ohtsemegoeresne, dokumentasjovnine, snjaltjen 15.b. åvtelen. Dokumentasjovne mij ohtsememierien mænngan seedte-såvva maahta nyöjkhkemem vedtedh. Ohtsemegoere lea Laanteburriedirektoraaten nehtesæjrojne jìh desnie tjåådtje magkeres dokumentasjovne mij lea daerpies baalte biejesovvedh. Sijte/bovtsesiebrieh ohtsemem Fylhkenålmese seedtie dennie båtsoedajvesne misse sijte/bovtsesiebrieh govlesåvva. Fylhkenålma ohtsemem gietede. Maahta Fylhkenålman nænnoestimmiem laejhtedh Laanteburriedirektoraatese.

Krievenassh:

- Juktie däärjoem åadtjodh båtsoesijte/bovtsesiebrieh tjuara giehtelimmesne årrodh.

Giehtelimmesne årrodh sæjhta jiehtedh sijte lea sijteståvroem tseegkeme, sijtekaassam jìh båtsoefoentem åtna. Sijte edtja

aaj jaepietjåanghkoeh hööldedh, jìh jaepiebievnesem daejstie tjåanghkojste fylhkenålmese seedtedh. Bovtsetsiebrieh edtja luhpies konesjovnem utnedh bovtsigujmie giehtelidh, jìh edtja minngemes kalenderejaepien jaepiebievnesem jìh budsjedtem fylhkenålmese seedtedh.

- Båtsoesijte tjuara sijtesoejkesjem utnedh, mij edtja buerkiestidh:

- 1) Guktie bovtsigujmie jåhta sijtesne
- 2) Bijjeguvvie jaepieboelhki gâatomedajvi bijjeli, suehpedslaante jnv.
- 3) Bijjeguvvie daerpies vuajastahkevierhtiej bijjeli
- 4) Gusnie gaajkhk giedtieh jìh barkoetseegkeldahkh gååvnesieh
- 5) Jìh dagke aaj joekedimmie gâatomedajvijste båtsoesojkesjem darjoeh.

- Båtsoesojkesje edtja krievenasside illedh mah Leah faamosne bovtsesiebrieh sieltelhammose.

- Båtsoesijte/bovtsesiebrieh lea tjoereme evteben jaepien revisovrejååhkesjamme reeknehlåhkoem seedtedh fylhkenålmese. Båtsoesijth edtjeh registreradamme jallh staa-teautoriseradamme revisovrem veeljedh jaepietjåanghkosne, jallh Fylhkenålma maahta göökte jallh golme lihtsegh revisovrine jååhkesjidh mah reaktam utnieh steemmadidh sijtesne. Lihtsegh eah maehtieh sjiere ektiedimmiem utnedh ståvroelihtsegidie. Krievenasse lea ajve faamosne bovtsesiebride mah revisjovnediedtem utnieh laaken mietie.

- Båtsoesijte/bovtsesiebrieh tjuara låhkoem ohtsemejaepien däärjoste aehpieriejriesvoetese læjkodh. Sijte/bovtsesiebrieh tjuara ohtsemegoeresne bievnedh man jijnjem sijte/bovtsesiebrieh edtja læjkodh. Sijte/bovtsesiebrieh jijtje veeljie man stoerre låhkoe däärjoste mij aehpieriejriesvoetese

biejesåvva, men læjkome tjuara unnemes 5000 kråvnaah årrodh. Rijten ståvroeh vierhtide sjiere kontose beaja jìh dam maahta nuhtjedh gosse aehpieriejriesvoetemoenehtse lea gâatome-aehpiem vihtiestamme, jìh ståvroeh lea dam fylhkenålmese bieljelamme.

Man jijnjem däärjoem dov sijte/bovtsesiebrieh maahta dåastodh?

Staeries däärjoe jaapan 2019/2020

- 102 000 kråvnaj raajan fierhten sijten åvteste
- 125 000 kråvnaj raajan fierhten bovtsesiebrieh åvteste
- Sijth 16 jìh 17 Luvlie-Finnmarkhesne jìh 30A, 30B jìh 30C Jillie-Finnmarkhesne maehtieh 250 000 kråvnaj raajan åadtjodh
- Femund maahta 50 000 kråvnaj raajan åadtjodh

Jeereldihkie däärjoe jaapan 2019/2020:

- 12 000 kråvnaj raajan fierhten sijtebielien åvteste
- 18 500 kråvnaj raajan sijtebieliej åvteste sijtesne 16 Luvlie-Finnmarkhesne

Dihte jeereldihkie däärjoe vadtasåvva dejtie sijtebielide mah produksjovnepreemijem åådtjeme unnemes akten dejtie golme aarebi giehtelimsjaepijste Dihte jeereldihkie däärjoe ij Leah faamosne ektiesijtide 17, 30A, 30B 30C jìh Femund.

Trollheimen sijte dovne dam staeries däärjoem 102 000 kråvnine åådtje jìh däärjoem sjiere maaksoej åvteste 15 000 kråvnaj raajan fierhten sijtebielien åvteste. Aaj sjiere lissiedäärjoe vadtasåvva 100 000 kråvnaj raajan fierhten dej vijhte sijtebieliej åvteste vihties mieriekrievenassi mietie.

Däärjoe aehpieriejriesvoetese vadtasåvva 150 prosentigujmie læjkoemistie, gaertjedamme bæjjese 25 prosentese dehtie allesth däärjoste.

Tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag

Av: Olivia Olaussen

Formålet med tilskuddet

Tilskuddet skal bidra til:

- økt medansvar for utvikling av reindriften i en bærekraftig retning
- balanse mellom reintall og beiter
- sikring av arealer
- økt lønnsomhet

Tilskuddet gir også grunnlag for distriktets/tamreinlagets arbeid med helse/miljø/sikkerhet, avløserordninger og avsetning til kriseberedskap.

Reinbeitedistrikter og tamreinlag kan søke om fast tilskudd, variabelt tilskudd og tilskudd til kriseberedskap. Fast og variabelt tilskudd er til administrasjon, planlegging og ressursforvaltning.

Hvordan får dere tilskudd?

For å få tilskudd må distriktet/tamreinlaget søke om tilskudd på eget søknadsskjema, med dokumentasjon, innen 15. juli. Dokumentasjon som sendes etter søknadsfristen kan medføre avslag. Søknadsskjema finnes på Landbruksdirektoratet sine nettsider og inneholder en beskrivelse av hvilken dokumentasjon som skal vedlegges. Distriktet/tamreinlaget sender søknaden til Fylkesmannen i det reinbeiteområdet som distriktet/tamreinlaget tilhører. Fylkesmannen behandler søknaden. Fylkesmannens vedtak kan påklages til Landbruksdirektoratet.

Vilkår:

- For å få tilskudd må reinbeitedistriktet/tamreinlaget være i drift.

Å være i drift vil si at distriktet har opprettet et distriktsstyre, har en distriktskasse og reindriftsfond. Det skal også avholdes årsmøter, og årsmelding fra disse møtene skal sendes fylkesmannen. Tamreinlaget skal ha gyldig konsesjon

for å drive reindriften og sender Fylkesmannen årsmelding og budsjett for siste kalenderår.

- Reinbeitedistriktet må ha en distriktsplan som inneholder:
 - 1) Angivelse av flyttemønstre i distriktet
 - 2) Oversikt over årstidsbeiter, kalvingsland o.l.
 - 3) Oversikt over nødvendige fremkomst- og transportmidler
 - 4) Oversikt over alle gjerder og anlegg
 - 5) Eventuell inndeling i beitesoner
- Tamreinlagene lager en reindriftsplan. Reindriftsplanen skal oppfylle kravene som gjelder for tamreinlagets selskapsform.

- Reinbeitedistriktet/tamreinlaget må ha sendt revisorgodkjent regnskap for foregående år til fylkesmannen. For reinbeitedistrikter velges registrert eller statsautorisert revisor på årsmøtet, eventuelt kan Fylkesmannen godkjenne to til tre medlemmer som er stemmeberettiget i distriktet for revisjon. Medlemmer kan ikke være eller ha spesiell tilknytning til styremedlemmer. Kravet gjelder kun tamreinlag som pliktig til revisjon etter lov.

- Reinbeitedistriktet/tamreinlaget må avsette en andel av søknadsårets tilskudd til kriseberedskap. Hvor mye distriktet/tamreinlaget skal avsette, må oppgis i søknadsskjema. Distriktet/tamreinlaget velger selv hvor stor andel av tilskuddet som avsettes til kriseberedskap, men avsetningen må utgjøre minst 5 000 kroner. Styret i distriktet setter midlene på en egen konto som kan brukes når kriseberedskapsutvalget har fastslått at det foreligger en beitekrise og styret har meldt dette til fylkesmannen.

Hvor mye tilskudd kan ditt distrikt/tamreinlag motta?

Fast tilskudd for 2019/2020:

- inntil 102 000 kroner per distrikt
- inntil 125 000 per tamreinlag
- distriktene 16 og 17 i Øst-Finnmark og 30A, 30B og 30 C i Vest-Finnmark som kan få inntil 250 000 kroner
- Femund kan få inntil 50 000 kroner.

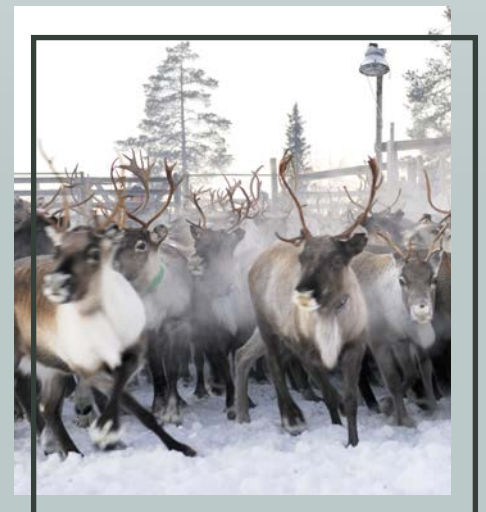
Variabelt tilskudd for 2019/2020:

- inntil 12 000 kroner per siidaandel
- inntil 18 500 for siidaandeler i distrikt 16 i Øst-Finnmark

Det variable tilskuddet ytes for de siidaandelene som har fått innvilget produksjonspremie i minst ett av de tre foregående driftsårene. Det variable tilskuddet gjelder ikke fellesdistriktene 17, 30A, 30B, 30C og Femund.

Trollheimen sijte får både det faste tilskuddet på 102 000 kroner og tilskudd for spesielle kostnader med inntil 15 000 kroner per siidaandel. Videre ytes det ekstraordinært tilskudd på inntil 100 000 kroner for hver av de fem siidaandelene med bakgrunn i gitte rammebetingelser.

Det ytes tilskudd til kriseberedskap med 150 prosent av avsetningen, begrenset oppad til 25 prosent av det totale tilskuddet.

Optisk lengdemåling – hva er det og hvorfor brukes det?

Av: Elena Guttormsen

Innføring av optisk lengdemåling av reinslakt

I reindriftsavtalen 2018/2019 ble avtalepartene enige om å erstatte daværende klassifiseringssystemet for reinslakt med nytt system – optisk lengdemåling av reinslakt. Grunnen til omleggingen av systemet var tilbakemeldinger fra reineiere og slakterier om at klassifiseringen ikke var objektivt nok. Variasjonen mellom enkelte slakt og slakteri skyldes at klassifiseringen ble utført av en utdannet klassifisør som foretok en visuell inspeksjon av reinskrotten. Særlig ble dette synlig mellom slakterier med kort slaktesesong og lite slaktevolum.

Hvordan utføres klassifisering?

Det nye klassifiseringssystemet gjennomføres maskinelt, der klassifiseringen ikke lenger avhenger av visuelle vurderinger hos den enkelte klassifisør. Klassifiseringen utføres ved plassering av en forhåndskalibrert laserpeker mot et bestemt punkt på reinens rygg, og datamaskinen foretar klassifiseringen på bakgrunn av lasermålingen. Målet er at reinslaktet klassifiseres på mest mulig lik måte slik at alle reineiere skal få riktig pris for reinkjøttet.

Hvem er ansvarlig for klassifiseringen?

Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) er prosjekteier. Det er nedsatt et Klassifiseringsutvalg følger opp den daglige driften av systemet. Daglig drift håndteres av Animalia. Klassifiseringsutvalget er blant annet ansvarlig for å utarbeide informasjonsmateriell for reineiere

Slaktet og merket. Foto Landbruksdirektoratet

og slakterier om systemet med optisk lengdemåling og tilpasning av Klassifiseringshåndboken til det nye systemet.

Avtale mellom NRL og Landbruks- og matdepartementet

I sesongen 2018/2019 ble fem slakterier valgt til et prøveprosjekt der slakteriene fikk prøvd det nye klassifiseringssystemet. Fra og med driftsåret 2019/2020 bestemte

avtalepartene innføring av at rein skal klassifiseres ved optisk lengdemåling. De fleste slakteriene har tatt systemet med optisk lengdemåling i bruk, og er fornøyd med hvordan systemet fungerer. Det gjenstår tre slakterier som ikke har implementert systemet med optisk lengdemåling av reinslakt. Disse kan søke om avsatte midler over reindriftsavtalen til implementering av systemet.

Gazirdanniibbiin njuovvat bohccuid árbevirolaš vuogi mielde

Gazirdanniibi lea adnon sámi boazoealáhusas juo guhká. Dat lea elliidčálgu mielde dohkálaš ja lobálaš vuohki jámihit bohcco.

Biebmobearráigeahčču

Beaivválašgielas dadjat ahte goddit bohcco gazirdanniibbiin. Njuolggadusmearrádusat earuhit iešguđet lágan vugiid movt jámihit ja goddit bohcco. Gazirdanniibbi atnu definerejuvvo leat vuohki mainna jámiha ealli. Heakkahuhttit dáhpáhuvvá go eallis luoitá vara.

Ferte ealli jámihit riekta vai garvá ahte ealli gillá dárbbasmeahtumiid – lea álki dahkat boastut. Danne lea mearriduvvon ahte son guhte áigu jámihit ealli gazirdanniibbiin ferte sáhttit duođaštit ahte máhtta dan dahkat dohkálaččat. Lea maid mearriduvvon ahte oahpahusa galgá Biebmobearráigeahčču dohkkehan.

Maid dadjá njuolggadusmearrádus? Njuolggadusmearrádus, mii gusto EO ja maddái Norgii, lea mearriduvvon makkár vuogit leat dohkkehuvvon go galgá jámihit ja heakkahuhttit ealli. Dán njuolggadusmearrádus ii leat gazirdanniibi dohkkehuvvon vuohki mainna jámiha ja heakkahuhtta ealli. Norga lea goitge ožžon dohkkehuvvot našuvnalaš lánkaásahusa; “Lánkaásahus gazirdanniibbi geavaheami birra”, man mielde lea lobálaš gazirdanniibbi atnit jámihanvuohkin sámi boazoealáhusas, ja nu lea vejolaš árbevirolaš vuogi mielde njuovvat bohccuid.

Lánkaásahus čilgejuvvojit dat mávssoleamos eavttut movt gazir-

danniibi galgá adnot vai sihkkarastá ahte boazu ii gillá dárbbasmeahtun riehkkama, bákčasa ja gillámuša;

- Sii guđet galget gazirdanniibbi atnit fertejit čađahan dohkkehuvvon kurssa
- Gazirdanniibi lea dohkkehuvvon adnot go heakkahuhtta bohcco sámi boazoealáhusas, muhto ii njuovahagas
- Gazirdanniibi galgá riekta hábmejuvvon, vai dat lea doarvái beaktit go adno heakkahuhttimii
- Ealli mii lea jámihuvvon gazirdanniibbiin, das galgá álo varra luitot dakkaviđe manñil

Oahpahus, man vuodul galgá leat lohpi atnigoahtit gazirdanniibbi, huksejuvvo dáid eavttuid vuodul.

Dárkkista go Biebmobearráigeahčču jus mus lea gelbbolašvuodduođaštus atnit gazirdanniibbi?

Juo, gazirdanniibelánkaásahus lea okta dain lánkaásahusain masa Biebmobearráigeahčču lea ovddasvástádus gozihit ahte boazoealáhusas čuvvot. Lea hui dárbbaslaš ahte son guhte niskkáda vuhtiiváldá buori elliidčálgu, ja danne gáibidit mii ahte lea oahppu ja gelbbolašvuodduođaštus.

Ealli jámiheapmi ja heakkahuhttin, mii dagaha ahte ealli gillá dárbbasmeahtumiid, čuovvuvuo dan ektui man duodalažžan mii árvoštallat ášši.

Gos sáhtán oasálastit kursii?

Sámi joatka- ja boazodoalloskuvla Guovdageainnus galgá doallat čakčat kurssa movt atnit gazirdanniibbi. Boazodoallosuorggi oahppit ja earát boazoealáhusas sáhttet searvat kursii. Skuvla pláne lágidit kurssa sihke Guovdageainnus ja eará báikkiin dárbbu mielde.

Go leat čađahan kurssa, de oaččut gelbbolašvuodduođaštusa beassat atnit gazirdanniibbi bohcco jámiheapmái.

Eambo dieđuid oaččut go válddát oktavuoda skuvllain:

☎ 78 48 45 00

✉ post@samisk.vgs.no

Guoskevaš

mearrádusnjuolggadusat:

- Elliidčálgoláhka
- Lánkaásahus gazirdanniibbi geavaheami birra
- Lánkaásahus elliid heakkahuhttima birra

Leat go dus gažaldagat?

Váldde oktavuoda iežat báikkálaš Biebmobearráigeahču in tlf. 22 40 00 00

Tradisjonell slakting av tamrein med krumkniv

Krumkniv har blitt brukt i samisk reindrift gjennom lang tid. Dette er en dyrevelferdsmessig forsvarlig og lovlig metode å bedøve rein på.

Av: Mattilsynet

I dagligtale sier man at reinen avlives med krumkniv. Regelverket skiller mellom ulike måter å bedøve og avlive dyr på. Bruk av krumkniv defineres som en måte å bedøve et dyr på. Avlivning skjer når dyret avblødes.

Bedøvelse av dyr må gjøres riktig for å hindre at dyr lider unødig - det er lett å gjøre feil. Derfor er det bestemt at den som vil bedøve dyr med krumkniv må kunne dokumentere å ha fått god nok opplæring. Det er også bestemt at opplæringen som gis skal være godkjent av Mattilsynet.

Hva sier regelverket?

I regelverket som gjelder for EU, og i Norge, er det bestemt hvilke metoder som er lovlige å bruke for å bedøve og avlive dyr. I dette regelverket er ikke krumkniv en tillatt metode for å bedøve eller avlive. Norge har fått godkjent en nasjonal forskrift; "Forskrift om bruk av krumkniv", for å tillate bruk av krumkniv som bedøvingsmetode i den samiske reindriften, og dermed ivareta muligheten for tradisjonell slakting av tamrein.

I forskriften beskrives de viktigste premisene for hvordan krumkniv

skal brukes for å sikre at reinen ikke utsettes for fare for unødig stress, smerte og lidelse:

- Personer som skal bruke krumkniv må ha gjennomført godkjent kurs
- Krumkniv er tillatt brukt ved avliving i samisk reindrift, men ikke på slakteri
- Utforming av krumkniven skal være riktig for at den skal gi god nok effekt ved bruk
- Et dyr som er bedøvet med krumkniv skal alltid avblødes med en gang etterpå

Opplæringen som må gjennomføres for å ha lov til å bruke krumkniv bygger på disse premisene.

Sjekker Mattilsynet om jeg har kompetansebevis for bruk av krumkniv?

Ja, krumknivforskriften er en av de forskriftene Mattilsynet har ansvaret for å følge med på om blir fulgt av næringa. Det er viktig at den som avliver dyr ivaretar god dyrevelferd, det er derfor vi har krav om opplæring og kompetansebevis.

Bedøving og avliving av dyr som utsetter dyr for fare for unødig lidelse vil bli fulgt opp etter hvor alvorlig vi vurderer at saken er.

Hvor kan jeg delta på kurs?

Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino skal holde kurs i bruk av krumkniv for reindriften til høsten. Det er mulig å delta på kurs for elever på reindriften linja og andre i reindriften. Skolen planlegger å holde kurs i både Kautokeino og andre steder etter behov.

Gjennomført kurs gir deg kompetansebevis for bruk av krumkniv til bedøvelse.

Ta kontakt med skolen for mer informasjon:

☎ 78 48 45 00

✉ post@samisk.vgs.no

Aktuelt regelverk

- Lov om dyrevelferd
- Forskrift om bruk av krumkniv
- Forskrift om avliving av dyr

Har du spørsmål?

Kontakt ditt lokale Mattilsyn på tlf. 22 40 00 00

Mearrádusat soabaheapmái

Boazodoallolágas § 73 lea sierra mearrádus soabaheami birra. Mearrádusa mielde lea fylkamánnis vejolašvuhta mearridit ahte galgá soabahuvvot čoavdit riiddu oasálaččain, geat eai soabat ovttasbargat.

Majjen Eira

Go boazodoalloláhka 2007 mearriduvvui, de lei soabahanmearrádus jurddašuvvon leat mávssolaš mearrádus. Ulbmil lea ahte riiddut galget geahččaluvvot čovdot nu árrat go vejolaš, seammás go hehte riidduid gártamis riektivuogádahkii. Mearrádus lea goitge oalle unnán geavahuvvon. Eai áigon mearridit njuolggadusaid mearrádussii, dan dihte go áigo álggos vásihit movt soabahanmearrádus ieš alddis doaibmá.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta lea dál ráhkadan njuolggadusaid, mas vuolggasadji lea bargojoavkku árvalus «*Eananjuohkin rievtti gelbbolašvuohta mii čatnasa siskkáldas dilálašvuodaide boazodoalus*». Bargojoavku, mii galggai árvvoštallat eananjuohkinrievtti gelbbolašvuoda siskkáldas dilálašvuodaide boazodoalus, galggai maid geahččat boazodoallolága soabahanortnega. Bargojoavku galggai maid árvvoštallat

ja vejolaččat ovddidit árvalusa doaibmabijuide vai šaddá ulbmillaš geavaheapmi boazodoallolága soabahanmearrádusas.

Bargojoavku cealká earret eará dán: «*Go boazodoalus galgá leat doaibmilis ja buorre bargobiras, de dasa dárbbášuvvo buorre ránnjávuohta. Nákkuid čoavdin duopmostuoluid bokte vásihuvvo dávjá leat hirpmástuhttin. Sáhtá gollat guhkes áigi oažžut fas buori oktavuoda riidooasálaččaid gaski. Dikkehis soabaheapmi ii hástal dilálašvuoda seamma ollu riidooasálaččaid gaskkas. Dikkehis soabaheapmi lea maid vuogas go háliida jođánis ja hálbbes čovdosa.*»

Viidásit: «*Bargojoavku lea ráhkadan árvalusa njuolggadusaid soabaheapmái. Ulbmil njuolggadusaiguin lea addit rámmaid soabaheapmái mii sihkkarastá ulbmillaš ja čorgadis soabahanproseassa, seammás go ii*

mielddisbuvtte stuora diggeássiid dahje manat dárbbášlaš njuovžilisuoda. Bargojoavku ii leat dien árvvoštallama vuođul oaidnán ávkkálažžan ahte soabaheami njuolggadusat addojit láchkanjuolggadusaid bokte [...]»

Departemeanta sáddii njuolggadusaid árvalusa fylkkamánniide Tromssas ja Finnmárkkus, Nordlánddas ja Trøndelágas suoidnemánu 2019, mas addui vejolašvuhta buktit cealkámušaid.

Njuolggadusat leat ávžžuhusat dahje rávvagat movt soabaheapmi galgá čadahuvvot. Ulbmil lea álkidahttit fylkkamánniide váldit atnui boazodoallolága soabahanmearrádusa. Šaddá lunddolaš árvvoštallat njuolggadusaid fas, go vuos muhtin áiggi leat vásihan movt dat doibmet.

Soabaheami njuolggadusat

Mearriduvvon Eanandoallo- ja biebmodepartemeanttas guovvamánu 12. beaivvi 2020.

1) Njuolggadusaid doaimbaviidodat

Dát njuolggadusat válđojit atnui go boazodoallolága § 73 mielde galgá soabahuvvot gaskal oasálaččaid, geat eai soabat ovttasbargat čoavdit riiddu ja mas oasálaččat ieža sáhttet mearridit riiddu bohtosa.

Boazodoallolága § 73 lea čuodjá ná:

Fylkkamánni sáhtta iežas fápmudusa mielde dahje siidaoasi jodiheaddji dahje orohaga dáhtu mielde mearridit ahte galgá dollot soabaheapmi jus guokte beali eai nákke ovttasbarggu bokte riiddu čoavdit.

Fylkkamánni dahje Boazodoallostivra nammada soabaheaddjin olbmo geasa navdá leat goappaš beliin luohttámuš. Soabaheaddji gohčču čoahkkima govttolaš áigemeriin, ja goappaš bealit leat geatnegasat boahit.

Departemeanta mearrida dárkilit njuolggadusaid soabaheami čađaheami birra.

2) Fylkkamánni dahje

Boazodoallostivra nammada soabaheaddjin olbmo geasa navdá goappaš beliin luohttámuša, vrd. boazodoallolága § 73.

Soabaheaddjis eaktuduvvo ahte galgá:

- a) máhttit doalahit bealátkeahne svuođa ja sorjjasmeahttuvuođa
- b) máhttit hukset oktavuoda riidoasálaččaid gaski
- c) leat ipmárdus ja máhttu riiddu dilálašvuođain,
- d) máhttit gulahallat sámegillii gos oasálaččat dan dáhttot

3) Soabaheami čađaheapmi

Soabaheaddji, gii lea šiehtadallan-veahki, galgá láchit dili ja veahkehit vai oasálaččat buoremus lági mielde gulahallet.

Soabaheaddji galgá veahkehit oasálaččaid iežaset gávdnat čovdosiid riiddu, maid goappaš bealit sáhttet dohkkehit, ja mii heive eanemus lági mielde sin beroštumiide ja dárbbuide.

Soabaheaddji ii doaimma duopmárin soabaheamis ja sus ii leat riekti addit goappáge oasálažžii čadni geatnegasvuođaid.

Soabaheaddji sáhtta, jus oasálaččat mihtet dasa, geavahit veahki, ovdamearkka dihte muhtin áššedovdi dahje gulahallat áššedovdiiguin dahje eará olbmuiguin. Jus veahki adno, de gáibiduvvo sutnje seamma bealátkeahtesvuohta ja sorjjasmeahttuvuohta go soabaheaddjái.

Soabaheaddji galgá čállit beavdegirjji soabaheamis, mii čájeha geat oasálastet ja gii čilge jus oktage addá čilgehusa, geahča maiddá čuokkis 5.

4) Ovddasteapmi ja veahkit

Oasálaččat galget oasálastit soabaheamis ieža.

Oasálaččain lea vejolaš válđit mielde ráđđeaddiid dahje eará vehkiid soabaheapmái. Eaktuduvvo ahte sii eai galgga leat seaguheaddjin ja sis galgá leat dušše ráđđeaddi rolla oasálaččaide soabaheamis.

5) Soabaheami loahpaheapmi

Soabaheapmi loahpahuvo ovtta dain čuovvovaš vuogi mielde:

- a) čálalaš geatnegahtti soahpamuš oasálaččaid gaskkas,
- b) soabaheaddji dieđiha oasálaččaide ahte ii leat ávkkálaš joatkit soabaheami, dahje
- c) dušše nubbi dahje goappaš bealit dieđihit soabaheaddjái ahte son ii/ soai eaba hálit joatkit soabaheami.

Beavdegirjái galgá čielgasit boahit ovdán soabaheami loahpaheapmi.

Liktemen njoelkedassh

Båatsoelaaken § 73 lea jijtse nænnoestimmie liktemen bijre. Nænnoestimmie luhpiem vadta fylhkenålmese sjæysjalidh liktemem tjirrehtidh guejmiej gaskem mah eah buektehth laavenjostedh guktie edtjeh vigkiem loetedh.

Av: Majjen Eira

Gosse båtsoelaakem 2007 nænnoesti, liktemenænnoestimmiem utni goh vihkeles nænnoestimmie. Aajkoe lij pryövedh vigkide loetedh dan varke gåarede, jñh viehkiehtidh olles vigkieh reaktaabparaatesne haajpenh. Læjhkan daam nænnoestimmiem ajve naa såemiesmearan nuhtjeme. Idtji sijhth njoelkedassh nænnoestæmman vihtiestidh, dan åvteste voestegh sijhti dååjrehtidh guktie liktemenænnoestimmie oktegh juhti.

Laanteburrie- jñh beapmoedeparte-meente lea daelie njoelkedassh dorjeme mah raeriestimmieh vâaroe-minie utnieh barkoedâehkeste «*Jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindriften*» (Laantejuakoereaktan maahtoe sisnjelds tsiehkij bijre båtsoesne). Barkoedâehkie mij edtji laantejuakoereaktan maahtoem vuarjasjidh sisnjelds tsiehkij bijre båtsoesne, edtji aaj liktemeöörnegasse båtsoelaakesne vuartasjidh. Barkoedâehkie

edtji aaj vuarjasjidh, jñh dagke aaj raeriestimmieh råajvarimmiej bijre buektehth akten radtjoes åtnoen bijre liktemenænnoestimmeste båtsoelaakesne.

Barkoedâehkie gaskem jeatjah daam jeahta:

«*Juktie båtsoe edtja fungeradidh jñh hijven barkoebjyrese utnedh, dellie eevre daerpies hijven vienevoetine kraannide. Vigkieh loetedh reaktasne lea daamtaj isveligke. Maahta guhkiem vaesedh åvtelen buektehte hijven kraannatsiehkiem orresistie sjugnie-didh guejmiej gaskem vigkesne. Likteme reaktan namhtah ij sijhth tsiehkiem guejmiej gaskem seamma-laakan haestedh. Likteme reaktan namhtah lea aaj maereles gusnie aktem varke jñh liehties loetemem sæjhta*».

Guhkiebasse: «*Barkoedâehkie lea raeriestimmiem liktemenjoelkedasside dorjeme. Ulmie njoelkedassigujmie lea mierieh liktemasse vedtedh mah*

radtjoes jñh sjekoese liktemeprosessem gorredieh, seamma tijjen goh dah eah fer nænnoes viedtemem reaktese vedtieh jallh daerpies fleksibilteete gaarvene. Dagkeres vuajnoen mietie barkoedâehkie ij leah vuajneme maereles njoelkedassh liktemen bijre mieriedimmine vadtasuvvieh [...]»

Departemeenten raeriestimmie njoelkedasside seedtesovvin snjaltjen 2019 fylhkenålmide Romsesne jñh Finnmarkkesne, Nordlaantesne jñh Trööndelagesne, gusnie nuepie vadtasovvi bièvesigujmie båetedh bååstede.

Njoelkedassh leah juvnehtimmieh jallh raerieh guktie edtja liktemem tjirrehtidh. Aajkoe lea fylhkenålmah edtjeh aelhkebelaakan maehthedh båtsoelaaken liktemenænnoestimmiem nuhtjedh. Sæjhta iemie årrodh njoelkedasside ikth vielie vuarjasjidh, gosse ånnetji mænngan lea dååjrehtamme guktie dah juhtieh.

Liktemen njoelkedassh

Nænnoestamme Laanteburrie- jñh beapmoedepartementeste goevten 12.b. 2020.

1) Njoelkedassi vierhkiedajve

Daah njoelkedassh åtnose båtietih gosse båtsoelaaken mietie § 73 edtja guejmiej gaskem liktedh mah eah buektehth laavenjostedh vigkiem loetedh jñh gusnie guejmieh jñjtjñh mæhtieh illedahkem vigkeste nænnoestidh.

Båtsoelaaken § 73 numhtie jeahta:

Fylhkenålma maahta jñjtjevieltien jallh sjaavnjoen mietie sñjtebielien åvtehkistie, sñjteste jallh båtsoesjñjteste nænnoestidh liktemem tñjrehtidh göökte guejmiej gaskem mah eah buektehth laavenjostedh loetemen bñjre vigkeste.

Fylhkenålma jallh Båtsoeståvroe aktem almetjem nammohte maam aervede leajhtadimmiem åtna gåabpegi guejmiej luvnie. Liktijie tñjåanghose gohtjede hijven bodten åvtelen jñh gåabpegh guejmieh diedtem utnieh båetedh.

Departemeente lihkebe njoelkedassh vihteste tñjrehtimmien bñjre liktemistie.

2) Veeljeme liktijistie

Fylhkenålma jallh Båtsoeståvroe aktem almetjem nammohte maam aervede leajhtadimmiem åtna gåabpegi guejmiej luvnie, v. båtsoelaakine § 73.

Daerpies liktijie:

- a)** maahta ov-partiske jñh ov-jearohke årrodh
- b)** maahtoem åtna pruvviem bigkedh guejmiej gaskem vigkesne
- c)** goerkesem jñh vuajnoem åtna dejnie tsiehkine mej bñjre vigkie lea
- d)** maahta saemiengielesne gaskesadtedh desnie gusnie guejmieh dam sijhtieh.

3) Liktemen tñjrehtimmie

Liktijie edtja goh viehkiehtæjja rååresjimmesne sñjieteladtedh jñh viehkiehtidh dan hijven dialogese goh gåarede.

Liktijie edtja guejmide viehkiehtidh jñjtjñh vœkieh gaavnedh guktie vigkiem loetedh mejtie mæhtieh jååhkesjidh, jñh åajvahkommes leah dej ãedtji jñh daerpiesvoeti mietie.

Liktijie ij edtjñh doemesjæjine dåemiedidh liktemisnie jñh ij reaktam utnieh viedteldihkie stillemem vedtedh naakenidie guejmijste.

Liktijie maahta guejmiej jååhkesjimmie viehkiehtæjjam nuhtjedh, vœsiehtimmien gaavhtan aamhtese-mæhteles almetje jallh aamhtese-mæhteles almetjigujmie jallh jeatjah almetjigujmie govlehtalledh. Jñh viehkiehtæjja åtnasåvva, edtja dejtie seamma krievenasside biëjedh nøytraliteeten jñh habiliteeten bñjre goh liktijasse.

Liktijie edtja tñjåanghkoegærjam tjaeledh liktemistie mij vœsehte giëh meatan jñh giëh tñjielkestimmiem vedtieh, vuartesjh aaj 5. mieriem.

4) Representasjovne jñh lijkiealmetjñh

Guejmieh edtjeh jñjtjñh meatan årrodh liktemisnie.

Guejmiej leah nuepie raeriestæjñh jallh jeatjah lijkiealmetjñh meatan vaeltedh liktemisnie. Daerpies dej akte våårege jñh ajve raeriestimmeles råålla guejmide liktemisnie.

5) Liktemen galhkuve

Likteme galhkoe aktene dæjstie minngiebistie vœkijste:

- a)** tjaaleldh åeliedihks likteme guejmiej gaskem
- b)** liktijie guejmide biëljele satne ij vienhtth mæreles liktemem jåerhkedh, jallh
- c)** akte jallh gåabpegh guejmieh liktijasse biëljelieh satne ij sñjñhth/sijñjeh eah sñjñhth liktemem jåerhkedh.

Tñjåanghkoegærjesne edtja liktemen galhkuven bñjre reektestidh.

Retningslinjer for mekling

Reindrifftsloven § 73 har en egen bestemmelse om mekling. Bestemmelsen gir fylkesmannen adgang til å beslutte at det skal mekles mellom parter som ikke klarer å samarbeide om løsning av en konflikt.

Av: Majjen Eira

Da reindrifftsloven av 2007 ble vedtatt, var meklingsbestemmelsen ment å være en viktig bestemmelse. Hensikten er at konflikter skal søkes løst tidligst mulig, samt bidra til å hindre at konflikter havner i rettsapparatet. Bestemmelsen har imidlertid i nokså beskjeden grad vært brukt. Man ville ikke fastsette regler til bestemmelsen, fordi man først ville erfare hvordan meklingsbestemmelsen i seg selv fungerte.

Landbruks- og matdepartementet har nå utarbeidet retningslinjer med utgangspunkt i forslag fra arbeidsgruppen «Jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindrifften». Arbeidsgruppen som skulle vurdere jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindrifften, skulle også se på meklingsordningen i reindrifftsloven. Arbeidsgruppen skulle også

vurdere og eventuelt fremme forslag til tiltak for en effektiv bruk av meklingsbestemmelsen i reindrifftsloven.

Arbeidsgruppen sier blant annet dette:

«For at reindrifften skal fungere og ha et godt arbeidsmiljø, er den avhengig av godt naboskap. Løsning av tvister i domstolene oppleves ofte opprivende. Det kan ta lang tid å gjenopprette et godt forhold mellom partene i tvisten. En utenrettslig mekling vil ikke på samme måte utfordre forholdet mellom partene. Utenrettslig mekling er også gunstig der man ønsker en snarlig og rimelig løsning.»

Videre: *«Arbeidsgruppen har laget et forslag til retningslinjer for mekling. Siktemålet med retningslinjene er å gi rammer for meklingen som sikrer en effektiv og ryddig meklingsprosess samtidig som de ikke innebærer en*

for sterk rettsliggjøring eller at nødvendig fleksibilitet går tapt. Som en følge av en slik betraktning har arbeidsgruppen ikke sett det som formålstjenlig at regler om mekling gis i forskrifts form [...].»

Departementets utkast til retningslinjer ble i juli 2019 sendt til fylkesmannen i Troms og Finnmark, Nordland og Trøndelag, hvor det ble gitt mulighet til å komme med tilbakemeldinger.

Retningslinjene er anbefalinger eller råd om hvordan meklingen skal gjennomføres. Hensikten er å gjøre det lettere for fylkesmennene å ta i bruk reindrifftslovens meklingsbestemmelse. Det vil være naturlig å vurdere retningslinjene igjen, når man etter en tid har erfart hvordan de fungerer.

Retningslinjer for mekling

Fastsatt av Landbruks -og matdepartementet 12. februar 2020.

1) Retningslinjenes virkeområde

Disse retningslinjer får anvendelse når det i henhold til reindrifftsloven § 73 skal mekles mellom parter som ikke klarer å samarbeide om løsning av en konflikt og hvor partene selv kan bestemme over utfallet av konflikten.

Reindrifftsloven § 73 har slik ordlyd:

Fylkesmannen kan av eget tiltak eller etter ønske fra en leder av siidaandel, fra en siida eller fra et distrikt bestemme at det skal megles mellom to parter som ikke klarer å samarbeide om løsning av en konflikt.

Fylkesmannen eller Reindrifftsstyret utpeker en person som antas å ha tillit hos begge parter som megler. Megleren innkaller til møte med rimelig varsel, og begge parter har plikt til å møte.

Nærmere regler om gjennomføring av megling fastsettes av departementet.

2) Valg av mekler

Fylkesmannen eller Reindrifftsstyret utpeker en person som antas å ha tillit hos begge parter som mekler, jf. reindrifftsloven § 73.

Mekleren forutsettes å:

- a)** ha evne til å opptre upartisk og uavhengig,
- b)** ha evne til å bygge bro mellom parter i konflikt,
- c)** ha forståelse for og innsikt i de forhold konflikten gjelder,
- d)** kommunisere på samisk der hvor partene ønsker det.

3) Meklingens gjennomføring

Mekler skal som forhandlingsmedhjelper tilrettelegge og bidra til best mulig dialog mellom partene.

Mekler skal hjelpe partene til selv å finne fram til løsninger av tvisten som de kan akseptere, og som samsvarer i størst mulig grad med deres interesser og behov.

Mekleren opptre ikke som dommer ved meklingen og har ikke rett til å gi bindende pålegg til noen av partene.

Mekleren kan med partenes samtykke anvende hjelper, for eksempel en sakkyndig person eller forhøre seg med sakkyndige eller andre personer. Anvendes det en hjelper, skal det stilles samme krav til nøytralitet og habilitet som for mekleren.

Mekler skal føre protokoll fra meklingen som viser hvem som deltar og hvem som eventuelt avgir forklaring, se også punkt 5.

4) Representasjon og bisittere

Partene skal delta i meklingen selv.

Partene har anledning til å ta med rådgivere eller andre bisittere under meklingen. Det forutsettes at disse har en tilbaketrasket og kun rådgivende rolle for partene under meklingen.

5) Avslutning av meklingen

Meklingen avsluttes på én av følgende måter:

- a)** ved et skriftlig forpliktende forlik mellom partene,
- b)** ved at mekleren meddeler partene at han ikke finner det hensiktsmessig å fortsette meklingen, eller
- c)** ved at en eller begge parter meddeler mekleren at vedkommende ikke ønsker å fortsette meklingen.

Det skal i protokollen gjøres rede for meklingens avslutning.

Nye roller i LMD

Landbruks- og matdepartementet (LMD) har tre ansatte som det siste året har nye roller som berører reindriftsområdet. Disse er Anne Marie Glosli, Viil Søyland, og Morten Floor. Vi har tatt en prat med disse tre for å bli litt bedre kjent med dem og deres arbeid i LMD.

Av: Majjen Eira

Organisasjonskart (ikke fullstendig)

Viser Anne Marie Glosli, Viil Søyland, og Morten Floor i samråd med Landbruksdirektoratet.

Politisk Ledelse

Landbruks- og matminister
Olaug Vervik Bollestad

Administrativ ledelse og avdelinger

Departementsråd
Anne Marie Glosli

Landbrukspolitisk avdeling (LP)

Ekspedisjonssjef
Viil Søyland

Landbruksdirektoratet

Seksjon Reindrift

Avdelingsdirektør
Morten Floor

Administrativ direktør
Jørn Rolfsen

Avdeling reindrift
Direktør Liv Berit Hætta

ANNE MARIE GLOSLI

Departementsråd i Landbruks- og matdepartementet (LMD).

Faglig bakgrunn og yrkeserfaring:

Glosli kommer fra stillingen som ekspedisjonssjef i Landbrukspolitisk avdeling i LMD. Hun er utdannet Cand. Agric. Studieretning skogfag fra Norges Landbrukshøgskole (NMBU) i 1994.

Glosli har lang erfaring fra lederstillinger i offentlig sektor og har bl.a. vært landbrukssjef og rådmann før hun i 2003 ble ansatt i Landbruks- og matdepartementet. Her ledet hun i åtte år Seksjon for næringsutvikling og miljøtiltak, og hun har fra 2012 vært ekspedisjonssjef og leder for Landbrukspolitisk avdeling.

Fagansvaret for reindrift ligger i LMD til Landbrukspolitisk avdeling, og i perioden Glosli var ekspedisjonssjef der var hun statens forhandlingsleder for de årlige reindrifftsforhandlingene.

- Reindrift er organisert som en egen seksjon i Landbrukspolitisk avdeling og i den perioden fikk jeg innsikt i reindrift, ble kjent med både utøvere, faget, sentrale saker og forvaltningen. I min tid i LMD har jeg hatt gleden av å få være med på flere befaringer ut i felt, sist til Børgefjell sammen med Statsråden i oktober i fjor. Jeg har også vært tilstede på alle landsmøtene til NRL siden 2012.

Fra april 2020 tiltrådte Glosli stillingen som departementsråd for Landbruks- og matdepartementet.

Hva er dine oppgaver i departementet:

- Departementsråden er departementets høyeste faste embetsmann. Departementsråden skal avlaste og være rådgiver for statsråden i arbeidet med ledelse og samordning av departementets arbeid. Departementsråden er statsrådets nærmeste medarbeider og rådgiver, både i faglige/politiske, men også i daglige spørsmål av alle slag.

Mitt nye embete betyr at jeg ikke vil være like tett på de løpende sakene og daglige problemstillingene innenfor reindriftsområdet, men like fullt være involvert på et overordnet nivå, og spesielt rundt saker som angår politisk ledelse.

VIIL SØYLAND

Ekspedisjonssjef i Landbrukspolitisk avdeling i Landbruks- og matdepartementet.

Faglig bakgrunn og yrkeserfaring:

Søyland kommer fra stillingen som avdelingsdirektør i seksjon jordbrukspolitikk (JP). Hun er utdannet cand. agric. økonomi og ressursforvaltning ressursøkonomi Norges Landbruks-høgskole (NMBU).

Søyland har jobbet som avdelingsdirektør i LMD siden 2005, og som redaktør for melding til Stortinget mellom 2010 og 2012. Tidligere har hun arbeidet som blant annet avdelingsdirektør og fagsjef i avdeling for utredning i NILF (nå NIBIO).

-Som leder for seksjon jordbrukspolitikk fikk jeg god innsikt i det området, men jeg har også jobbet med problemstillinger på de andre områdene på avdelingen og i departementet, herunder reindrift. Ellers har jeg vært innom reindriftsområdet gjennom utredningsarbeid i NILF, ifm. meldingen der også reindrift var tema og gjennom å ha vært medlem i Reindriftens utviklingsfond i perioden 2006-2011.

Hva er dine oppgaver i departementet:

- Våren 2020 tok jeg over ansvaret for å lede jordbruksforhandlingene. I april 2020 tiltrådte jeg som ekspedisjonssjef i landbrukspolitisk avdeling.

Landbrukspolitisk har ansvar for reindriftspolitik, handelspolitikk på landbruksområdet, næringsutvikling og miljøtiltak og jordbrukspolitikk. Som ekspedisjonssjef har jeg ansvar for alle seksjonenes fagområder. Arbeidet består i å lede og følge opp arbeidet i avdelingen, gi råd til politikerne, ha kontakt med sektor og næring, ha etatsstyringsansvaret for Landbruksdirektoratet og en rekke andre oppgaver.

På reindriftsområdet har jeg noe kompetanse fra før, men jeg må også lære meg mye nytt i den nye jobben. Jeg vil lære meg mer om reindriftsområdet fra de som har god kunnskap om reindriftsområdet i departementet, gjennom behandling av sakene på reindriftsområdet som departementet skal håndtere, gjennom kontakt med næringa og reiser / befaring (når det blir mulig) og gjennom å følge med på hva som skjer på reindriftsområdet mer generelt.

MORTEN FLOOR

Avdelingsdirektør for seksjon reindrift.

Faglig bakgrunn og yrkeserfaring:

Morten Floor er utdannet jord-skiftekanidat fra NLH. Floor har yrkesbakgrunn i forsvaret og har siden 1998 arbeidet i Landbruks- og matdepartementet. Gjennom 22 år har han vært innom de fleste oppgaver som ligger innenfor seksjonens ansvarsområde.

Hva er dine oppgaver i departementet:

- Jeg er leder av seksjon reindrift. Seksjon for reindrift har blant annet ansvaret for reindriftspolitikken, herunder økonomiske og juridiske virkemidler, og de årlige reindrifthsforhandlingene. I tillegg har seksjonen ansvar for rovvilt- og arealspørsmål, utvikling av tilleggsnæringer med utgangspunkt i reindriften, tiltak for å møte klimaendringene på reindriftsområdet, samt problemstillinger knyttet til grenseoverskridende reindrift og internasjonale konvensjoner. Seksjonen har også ansvar for Landbruksdirektoratets avdeling i Alta.

Hvorfor vil du jobbe med reindriftssaker, er det noe du synes er ekstra interessant?

- Reindrift har interessert meg gjennom hele livet. Jeg har vokst opp på Røros og fikk tidlig mulighet til å bli mer kjent med reindriftsnæringen. Jeg var vel 7 år første gang jeg var i reingjerdet. Å få være med på slaktning på Harsjøen,

Hådalen eller uti Lossen eller å få være med på gjeting var stor stas. Det skjedde rett som det var at jeg ikke kom hjem på kvelden men først neste dag med skulking av skolen som resultat. I ettertid har jeg tenkt at jeg har hatt rause foreldre som lot dette skje, men de tenkte vel at dette var god lærdom som ga meg positive opplevelser.

- Husker en gang som liten jeg skulle til legen og ta allergitest. Legen spurte om jeg var spent. Jeg responderte med at så lenge jeg ikke var allergisk mot rein så kunne det være det samme med alt annet.

- Gode opplevelser i møte med reindriftsfamilier fra barndommen vekket en interesse for reindriften som siden har holdt seg. Mange tenker at reindrift er snevert. Etter 22 år i departementet med reindriftssaker er min erfaring at det er utrolig mange ulike problemstillinger og arbeidsoppgaver som ligger innenfor reindriftsområdet.

Hva er de største mulighetene i reindriften slik som dere ser det:

- Reindriften har et unikt utgangspunkt og mange fortrinn. Reindriftsnæringen produserer det beste kjøttet som finnes og etterspørselen er god. Prisen til reineier har økt betydelig de siste årene.

- Reindrift utgjør livsgrunnlaget for mange mennesker, og er en grunnleggende forutsetning for samisk kultur og samfunnsliv. Reindriften, enten den foregår i tamreinlagene eller i samiske siida, er en rasjonell måte å utnytte ressursgrunnlaget på, og den bidrar til matproduksjonen.

- Reindriften har store muligheter for å lykkes med å etablere tilleggsnæringer. Særlig gjelder dette i etablering av videreførelsesbedrifter, reiseliv og lærings- og omsorgsbaserte tjenester. Det er viktig at reindriftsnæringen arbeider aktivt med utvikling av levedyktige virksomheter, bygd på egen solid kunnskap og erfaring, og som leverer

kvalitetsprodukter som markedet etterspør. Tar man vare på denne muligheten, vil den i neste omgang bidra både til et økt positivt omdømme for reindriften, og ikke minst til å skape og videreutvikle livskraftige og bærekraftige reindriftssamiske samfunn.

Hva er etter deres syn utfordringene:

- Reindriftsnæringen er en mangfoldig næring. Mulighetene og utfordringene er ulike mellom reinbeiteområdene, men også innad i det enkelte området kan det være store forskjeller. I politikktutforming er det sentralt at man er bevisst disse ulikhetene.

- Om vi skal trekke frem noen utfordringer som mer eller mindre er felles for alle reindriftsområdene så vil vi nevne:

- Reindriften arealutfordring
Reindriften er en arealavhengig næring. En av reindriftenes større utfordringer er knyttet til tilgang på nødvendige arealer. Fordi næringen utøves over store arealer, kan det oppstå interessemotsetninger mellom reindrift og andre brukere av arealene. I enkelte reindriftsområder er det også konkurranse om areal mellom ulike reindriftsaktører.

- Tap av rein til rovvilt
Tap av rein til rovvilt er en stor utfordring. Den todelte målsettingen om bevaring av rovviltartene og mulighet for levedyktig næringsdrift basert på beitebruk er godt politisk forankret, men krevende å praktisere. I enkelte reinbeitedistrikt har det over år blitt erstattet opp mot halvparten av kalveproduksjonen som tap til rovvilt. Dette er ingen akseptabel situasjon.

- Norsk-svensk reinbeitekonvensjon
Siden 1972-konvensjonen opphørte å gjelde i 2005, har det ikke foreligget noen konvensjon om grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige. Svenske myndigheter har meldt tilbake at de ikke vil ratifisere fremforhandlet konvensjon.

Dagens situasjon med manglende konvensjon gir norsk reindrift mange utfordringer i den daglige driften. Framover er det viktig å ha økt oppmerksomhet på tiltak for å bedre forholdene for norsk reindrift, samtidig som det er behov for en effektiv og økologisk bærekraftig forvaltning av den reindriften som foregår fra svenske samebyer på norsk område.

- Klimaendringene

Reindriften merker klimaendringene. Dette har særlig kommet til uttrykk denne vinteren og våren hvor store deler av reindriftnæringen har stått i en beitekrise. Framover er det viktig å se på tiltak som gjør reindriftnæringen bedre rustet til å komme gjennom en ny beitekrise. Det er dessverre ikke spørsmål om - men når en ny beitekrise vil komme.

- Økt selvstyre

Reindriftsloven av 2007 legger opp til økt selvstyre i reindriften. 13 år etter at loven ble iverksatt er det fortsatt en god vei fram til at man har nådd intensjonen og målet om økt selvstyre.

- HMS i reindriften

Reindrift er en næring hvor det skjer mange ulykker. Til tider med verst tenkelig resultat. Avtalepartenes satsing på HMS og etablering av et treårig prosjekt i samarbeid NLR er et sentralt tiltak for å få redusert ulykkesstatistikken i næringen og gjøre arbeidshverdagen til reindrifutøverne tryggere.

- Økt inntjening

Reindrifutøvere i flere reinbeitedistrikt har svak økonomi. Det er en politisk målsetting at reindriften skal være økonomisk bærekraftig.

Økonomisk bærekraft innebærer at reindriften gir et tilstrekkelig økonomisk livsgrunnlag for reindrifutøverne i et langsiktig perspektiv. Den økonomiske bærekraften påvirkes av en rekke faktorer, herunder reintetthet og ressursgrunnlag, markedsmuligheter og sysselsetting i næringen. Den økonomiske utviklingen i reindriftnæringen påvirkes dessuten av flere forhold, som rovvilttap, arealtap og beiteforhold. Viktig å være bevisst at de reindriftpolitiske virkemidlene skal tilrettelegge, og at det er opp til reindrifutøveren som privat næringsutøver å utnytte det økonomiske handlingsrommet innenfor gitte rammer.

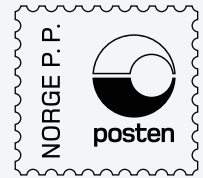

Beitebefaring. Foto Asbjørn Kulseng

Notis:

Utfyllende retningslinjer for merkenemnda i Troms reinbeiteområde

Reindrifststyret har i møte 15.april 2020 godkjent merkenemndas utfyllende retningslinjer for Troms reinbeiteområde. Retningslinjene finner du på www.landbruksdirketorstatet.no.

Returadresse: Landbruksdirektoratet, avd. reindrift
Løkkeveien 111, 9510 Alta
ISSN 0333-4031

Fylkesmennene

Fylkesmannen i Troms og Finnmark
Statens hus, 9815 Vadsø
Telefon 78 95 03 00
fmltpost@fylkesmannen.no
Besøksadresse:
Deanugeaidnu 6, Karasjok
Bredbuktnesveien 50B, Guovdageaindu
Skogbrukets hus, Andselv
Strandveien 13, Tromsø
Damsveien 1, Vadsø

Fylkesmannen i Nordland
Statens hus, 8002 Bodø
Telefon 75 53 15 00
fmlnpostmottak@fylkesmannen.no
Besøksadresse: Moloveien 10

Fylkesmannen i Trøndelag
Besøksadresse:
Saemien Sijte, Snåsa
Øra 28, Røros
Postadresse: Postboks 2600
7734 Steinkjer
Telefon: 74 16 80 00
fmltpost@fylkesmannen.no

Landbruksdirektoratet

Avdeling Reindrift, Alta
Besøksadresse: Løkkeveien 111, 9510 Alta
Telefon: 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no

Oslo
Postboks 8140 Dep, 0033 Oslo
Besøksadresse: Stortingsgt. 28, 0161 Oslo
Telefon: 78 60 60 00
postmottak@landbruksdirektoratet.no